

*Az Egyenlő Bánásmód Hatóság tapasztalatai
az oktatás területén előforduló diszkriminációról*

EBH-füzetek 4

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság tapasztalatai az
oktatás területén előforduló diszkriminációról

Budapest
2017

EBH-füzetek 4

*Az Egyenlő Bánásmód Hatóság tapasztalatai
az oktatás területén előforduló diszkriminációról*

Kiadja az Egyenlő Bánásmód Hatóság
1013 Budapest, Krisztina krt. 39/B

A kiadásért felel: dr. Honecz Ágnes

Szerkesztők: dr. Lukovics Adél, dr. Pánczél Márta

Sorozatszerkesztő: dr. Gregor Katalin

Tipográfia: Balázs Péter

Az illusztrációk forrása: flickr.com, pixabay.com, jogvadasz.com, jgypk.hu

Nyomdai kivitelezés: Pauker-Holding Kft.

HU ISSN 2498-5732

A kézirat lezárva 2017. március 31-én.

A tájékoztató füzetben található képek illusztrációk.

Tartalom

Bevezetés	5
1. A hatóságról	5
2. A diszkrimináció fogalma a hatóság eljárásában	6
3. Mit nevezünk védett tulajdonságnak?	6
4. Esélyegyenlőség	7
5. Diszkrimináció az oktatás területén	7
6. Jelen kiadvány témája	7
Sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása, fejlesztése	8
1. A szakértői vélemény mint zsinórmérték	9
2. Mely intézmények felelőssége merülhet fel?	12
Sajátos nevelési igényű gyermekek szállítása	21
Gyermekétkeztetés	25
1. A gyermekétkeztetéssel kapcsolatos jogszabályi környezet	25
2. Ki köteles a gyermek számára a diétás étkezést biztosítani?	26
Krónikus beteg gyermekek ellátása a nevelési-oktatási intézményekben	29
3. A krónikus beteg gyermekek óvodai, iskolai ellátásával kapcsolatos problémák	38
Szegregáció a nevelési-oktatási intézményekben	39
1. Példa az iskolák közötti szegregációra	41
2. Hogyan lehet adatot beszerezni az oktatási intézményben tanulók nemzetiséghez való hovatartozásáról?	43
3. Megvalósul-e a szegregáció passzív magatartással?	43
4. Milyen megoldások vannak a szegregáció felszámolására?	44
Rövid útmutató az oktatással kapcsolatos ügyekben a kérelem benyújtásáról és a hatóság eljárásáról	45

Bevezetés

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság 2015-ben, létrejöttének 10. évfordulóján EBH-füzetek címmel szakmai kiadványsorozat elkészítését határozta el. Az EBH-füzetek első kiadványa a munkahelyi zaklatás, a második az iskolai zaklatás, a harmadik az egyéb helyzet mint védett tulajdonság témakörében készült. A kiadványok a hatóság honlapján hozzáférhetőek.

Az elmúlt években számos szülő fordult a hatósághoz a gyermekét az oktatás, illetve az óvodai ellátás területén ért diszkrimináció miatt, így a hatóság kiterjedt jogalkalmazói tevékenységet végzett ezen a területen. A hatósági eljárásban szerzett tapasztalatok mások számára is hasznosak lehetnek, ezért jelen kiadványban az oktatás területén előforduló diszkriminációs eseteket, a vonatkozó jogszabályokat és a hatóság jogalkalmazói gyakorlatát mutatjuk be az érdeklődők számára. A füzet nem foglalkozik az iskolai zaklatással, mert azt egy korábbi kiadványunkban már tárgyaltuk.

Bár előző kiadványainkban ismertettük a hatóságra vonatkozó legfontosabb tudnivalókat és a diszkrimináció fogalmát, egy rövid kitekintés erejéig ismét idézzük fel a leírtakat!

1. A hatóságról

Magyarországon az Egyenlő Bánásmód Hatóság (a továbbiakban: hatóság/EBH) ellenőrzi az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését az ország egész területére kiterjedő illetékességgel. Az EBH 2005-ben alakult. Autonóm, független államigazgatási szerv, amely csak a törvénynek van alárendelve. Feladatkörében nem utasítható, a feladatát más szervektől elkülönülten, befolyásolástól mentesen látja el. Feladatát számára csak törvény állapíthat meg. A hatóság elnökét a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök kilenc évre nevezi ki.

Az EBH elsődleges feladata és fő tevékenysége a diszkriminációs ügyekben benyújtott panaszok, bejelentések kivizsgálása. A hatóság közigazgatási eljárás keretében folytatja le a vizsgálatait, tevékenységét az országos lefedettségű egyenlőbánásmód-referensi hálózat segíti.

Az EBH tevékenységének jogi kereteit *az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról* szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Ebktv.) határozza meg.

Az EBH-val kapcsolatban részletes tájékoztatás található a hatóság honlapján.

Az EBH székhelye: 1013 Budapest, Krisztina krt. 39/B

Telefonszámai: +36 1 795 2975 | +36 80 203 939

Fax-száma: +36 1 795 0760

Honlapja: egyenlobanasmod.hu

facebook.com/egyenlo.banasmod.hatosag

2. A diszkrimináció fogalma a hatóság eljárásában

Az egyenlő bánásmód követelményének megsértését idegen szóval diszkriminációnak nevezzük. A törvény értelmében sérül az egyenlő bánásmód követelménye és megvalósul a diszkrimináció, ha valakit a törvényben felsorolt, úgynevezett *védtet tulajdonsága* miatt ér hátrány.

3. Mit nevezünk védett tulajdonságnak?

A diszkriminációval szemben a törvény a védett tulajdonságok körében biztosít jogorvoslati lehetőséget. A védett tulajdonságok azok az Ebktv.-ben felsorolt tulajdonságok, jellemzők, amelyek alapján a megkülönböztetés a törvény értelmében jogellenes, mert az egyenlő bánásmód követelményébe ütközik.

Az Ebktv.-ben felsorolt védett tulajdonságok a következők:

- a) nem
- b) faji hovatartozás
- c) bőrszín
- d) nemzetiség
- e) nemzetiséghez való tartozás
- f) anyanyelv
- g) fogyatékoság
- h) egészségi állapot
- i) vallási vagy világnézeti meggyőződés
- j) politikai vagy más vélemény
- k) családi állapot
- l) anyaság (terhesség) vagy apaság
- m) szexuális irányultság
- n) nemi identitás
- o) életkor
- p) társadalmi származás
- q) vagyoni helyzet
- r) foglalkoztatási jogviszony vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama
- s) érdekképviselőhez való tartozás
- t) egyéb helyzet, tulajdonság vagy jellemző

Láthatjuk, hogy az Ebktv. általában olyan tulajdonságokat részesít védelemben, amelyek jellemzően veleszületett, állandó, az egyén által megváltoztathatatlan vagy nehezen megváltoztatható tulajdonságok. Az Ebktv.-ben védett tulajdonságok – a nemzetközi gyakorlattal összhangban – jellemzően a személyiség lényegi vonásai, csoportképzésre alkalmasak és előítéletek alapjául szolgálnak, illetve valamilyen hátrányos helyzethez kapcsolódnak.

4. Esélyegyenlőség

A diszkrimináció azonban nem csak akkor valósul meg, ha valakit valamely védett tulajdonsága miatt ténylegesen kedvezőtlenebb bánásmódban részesítenek, hanem akkor is, ha az arra kötelezettek a jogalkotó által valamely védett tulajdonsággal rendelkezők javára előírt többletkötelezettségüknek nem tesznek eleget. Gondoljunk például az akadálymentesítési kötelezettségre! A jogalkotó bizonyos körben akadálymentesítési kötelezettséget ír elő annak

érdekeiben, hogy a fogyatékos személyek egyenlő eséllyel hozzáférhessenek a szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz. Amennyiben a szolgáltatók és a közszolgáltatást nyújtók nem tesznek eleget e kötelezettségüknek, megsértik az egyenlő bánásmód követelményét, mert a fogyatékos személyekkel szemben az egyenlő bánásmód követelménye csak a jogalkotó által előírt többletkötelezettség teljesítésével valósul meg. Az esélyegyenlőség előmozdításához kapcsolódik számos, az oktatás területét érintő eset is, ahogyan ezt az alábbiakban bemutatjuk.

A kép forrása: flickr.com

5. Diszkrimináció az oktatás területén

Az oktatás területén előforduló diszkrimináció alapesete az, amikor a gyermeket a nevelési-oktatási intézményben valamely védett tulajdonsága (esetleg szülei, testvére védett tulajdonsága) miatt a többiekénél ténylegesen kedvezőtlenebb bánásmódban részesítik, védett tulajdonsága miatt a társaihoz képest valamilyen tényleges hátrány, esetleg zaklatás éri. (Például a gyermeket azért nem veszik fel egy iskolába, mert édesanyja leszbikus, és azonos nemű társával neveli a gyermeket, vagy ha a gyermeket roma származása miatt nem veszik fel az óvodába, iskolába, illetve nem viszik el az iskolai színházlátogatásra, kirándulásra.)

6. Jelen kiadvány témája

A hatóság joggyakorlatában azonban a „klasszikus” diszkriminációs eseteknél sokkal gyakoribbak a többletkötelezettségek elmulasztása vagy nem megfelelő teljesítése miatt benyújtott panaszok. A fogyatékos és sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek számára fogyatékoságára, sajátos nevelési igényére tekintettel jogszabály vagy szakértői vélemény **különleges ellátást, fejlesztést** írhat elő. Ha az arra kötelezett szerv, intézmény nem biztosítja a gyermek számára az előírt többletfeladatot, illetve az ahhoz szükséges feltételeket, a hatóság előtt eljárás indítható.

Ebbe az ügycsoportba tartoznak azok az esetek is, amelyekben biztosítva lenne a gyermek megfelelő óvodai, iskolai ellátása, fejlesztése, azonban nincs megoldva a gyermek **szállítása** az ellátást biztosító intézménybe. Ez a körülmény esetenként az ellátás megghiúsulásához is vezethet. Gondoljunk arra, hogy a speciális ellátás gyakran nem biztosítható a lakóhely szerinti óvodában, iskolában, csak valamely sajátos feltételekkel rendelkező, esetleg a lakóhelytől távolabb eső intézményben! Amennyiben az arra kötelezettek nem teszik meg a kiskorú fogyatékos személy óvodai vagy iskolai ellátáshoz és fejlesztéshez való jogának érvényesüléséhez szükséges intézkedéseket, a hatóság az Ebktv. 8. § g) pontját az ágazati jogszabályokkal összhangban alkalmazva, fogyatékossgal összefüggő közvetlen hátrányos megkülönböztetést állapít meg.

A fentiekhez valamelyest hasonló, ugyancsak jellemző ügycsoportban, a nevelési-oktatási intézményben a **diétás étkezést** igénylő gyermek nem kapja meg az állapotának megfelelő **étrendet**. A diétás étkezést igénylő gyermek **számára** a normál étrend biztosításával nem teljesíthető az egyenlő bánásmód követelménye, annak biztosításához – jogszabályi előírás alapján – a gyermek egészségi állapotára tekintettel többletfeladatot kell teljesíteni. Ezekben az esetekben az eljárás – az Ebktv. 8. § h) pontja alapján – egészségi állapot miatti **közvetlen hátrányos megkülönböztetés megállapításához vezethet**.

Ugyancsak a panaszok egy jellemző csoportjában a **krónikus beteg gyermek** nem kapja meg a nevelési-oktatási intézményben a betegségéből adódóan szükséges speciális ellátást, kezelést (pl. cukorbeteg gyermek esetén vércukorszintmérés, inzulinbeadás). Ezekben az esetekben sem arról van szó, hogy az önkormányzat a cukorbeteg gyermekek számára nem biztosítja az óvodai ellátást, hanem arról, hogy az ellátást a gyermek nem tudja igénybe venni, ha az intézményben nem megoldott a betegségére tekintettel szükséges többletfeladat ellátása.

Sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása, fejlesztése

A kép forrása: flickr.com

Sok olyan panasz érkezett a hatósághoz, amelyekben szülők sérelmezik, hogy sajátos nevelési igényű gyermekük egyáltalán nem, vagy nem megfelelő minőségű óvodai vagy iskolai ellátást, fejlesztést kap. Előfordult, hogy a szakértő által kijelölt intézmény nem biztosította az előírt ellátását a gyermeknek, és arra is volt példa, hogy nem fogadta a gyermeket az intézmény. Vizsgált a hatóság olyan eseteket is, amelyekben a szakértő nem jelölt ki a gyermek számára megfelelő oktatási intézményt.

1. A szakértői vélemény mint zsinórmérték

Abban az esetben, ha az óvadás vagy iskolás gyermek szülője (törvényes képviselője) a gyermeknek járó fejlesztés elmaradását panaszolja, a hatóság – *a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény* (a továbbiakban: Nktv.) 47. § (1) bekezdése alapján – minden esetben a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szakértői bizottság hatályos szakértői véleményében foglaltakat veszi alapul.

Az Nktv. 47. § (1) bekezdése alapján a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulónak joga van ahhoz, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szakértői vélemény által kijelölt intézménynek tehát a gyermek számára kötelezően biztosítania kell a szakvélemény által előírt fejlesztést. Ez utóbbival kapcsolatban a hatóság következetes álláspontja szerint – tekintettel a sajátos nevelési igényű gyermekek a fejlesztéshez és speciális ellátáshoz való jogára, valamint arra, hogy a kijelölt intézménynek azt a törvény erejénél fogva a számára biztosítani kell – nem bír jelentőséggel, hogy a fejlesztéssel, illetve habilitációval kapcsolatos előírások előtt a „javaslat” megjelölés szerepel. Nem hivatkozhat tehát a fejlesztés nyújtására kötelezett intézmény arra, hogy a szakvélemény által előírtakat nem rendelkeznek kötelező erővel, azok csupán javaslatnak tekinthetőek. Ez egyszerre is jelenti, hogy a szakvélemény által a fejlesztéssel kapcsolatban előírtakat az annak nyújtására kötelezett köznevelési intézménynek teljeskörűen kell biztosítani. Ennek hiányában vagy részleges teljesítés esetén az intézmény mulasztása megalapozza az egyenlő bánásmód követelményének sérelmét.

Mindazonáltal fontos megjegyezni, hogy a szakértői bizottság által számos esetben kiadott ún. előzetes vizsgálati vélemény nem minősül a részletes fejlesztési javaslatokat és intézménykijelölést tartalmazó szakértői véleménynek, amellyel szemben – a gyermek törvényes képviselőjének egyet nem értése esetén – jogorvoslatnak is helye van. Az előzetes vizsgálati vélemény, tájékoztató jellegű. Kötelező erővel – *a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II.26.) EMMI rendelet* (a továbbiakban: 15/2013. EMMI rendelet) alapján – a részletes szakértői vélemény bír. Erre az álláspontra helyezkedett a hatóság az **EBH/277/2017.** számú ügyben hozott határozatában, amikor megállapította, hogy a sajátos nevelési igényű kiskorú gyermek felvételét megtagadó óvoda nem sértette meg az egyenlő bánásmód követelményét, mert a szülő által becsatolt előzetes vizsgálati véleményben mint kijelölésre javasolt intézmény szerepelt.

Az ún. előzetes vizsgálati vélemény csupán a szülő (törvényes képviselő) tájékoztatására szolgál, jogok és kötelezettségek a végleges szakértői véleményhez fűződnek.

A hatósági eljárás során a szakértői véleményben előírtakhoz fűződő kötöttség nem csak azt jelenti, hogy az abban foglaltakat az arra kötelezett jogalanyoknak (iskoláknak, óvodáknak) maradéktalanul be kell tartaniuk, hanem azt is, hogy a szakvélemény által megállapított

diagnózist, a sajátos nevelési igényű besorolás megállapítását, az intézménykijelölést, valamint az előírt fejlesztést a hatóság előtt nem lehet vitatni. Ahogyan arra a hatóság az **EBH/584/2013.** és az **EBH/277/2017.** számú ügyekben rámutatott, a hatóság nem rendelkezik hatáskörrel a szakértői vélemény előírásainak vizsgálatára, lényegében a szakértői vélemény felülvizsgálatára. A szülőnek aláírásával kell igazolni egyetértését a szakértői vélemény által előírtakkal. Amennyiben a szakvélemény tartalmával (például a megállapított diagnózissal, a fejlesztési javaslatokkal, a kijelölt intézménnyel) nem ért egyet, úgy a szakvéleményen szereplő jogorvoslati tájékoztatásnak megfelelően – az ott megjelölt szervhez, illetve határidőben – jogorvoslattal élhet.

A szakértői vélemény megállapításait (diagnózis, intézménykijelölés, fejlesztési javaslatok) a hatóság előtt nem lehet vitatni. A szakvéleményben foglaltakkal szemben – egyet nem értés esetén – a szakvéleményben foglaltak szerint lehet jogorvoslattal élni.

Felmerülhetnek ugyanakkor a szakértői vélemény értelmezésével kapcsolatos problémák is. Az **EBH/77/2017.** számú ügyben például a hatóságnak azt kellett vizsgálnia, hogy az óvodás gyermek megkapta-e a szakvélemény által előírt „nagy odafigyelést, egyéni bánásmódot”. A szülő álláspontja szerint ugyanis a szakértői vélemény azon megfogalmazását, hogy a kiskorú „óvodába történő elhelyezése lehetséges, de nagy odafigyelést, egyéni bánásmódot igényel majd”, úgy kellett értelmezni, hogy a kijelölt óvodának a gyermek mellé plusz egy fő segítő személyzetet kell biztosítania, valamint külön játszósarkot és pelenkázó helyiséget is kialakítani a számára. Ezen túl a köznevelési intézménynek az óvoda előtt mozgássérült parkolót is biztosítania kell. Az óvoda azonban nem biztosította ezeket a feltételeket. A hatóság ebben az esetben azt vizsgálta, hogy a kiskorú nevelése, illetve gondozása során az óvoda eleget tett-e a szakértői vélemény hivatkozott előírásában foglaltaknak. Azt tehát, hogy a szülő által előadott sérelmek a szakvéleményben foglalt kötelezettségek nem megfelelő teljesítéséből következtek-e, vagy azok a törvényes képviselő olyan elvárásai voltak, amelyek teljesítésére a szakértői vélemény az óvodát nem kötelezte.

Arról a szülő által sérelmezett tényről, hogy a gyermek mellett nem volt mindig külön segítő személyzet, illetve az óvoda által – a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően – foglalkoztatott pedagógiai asszisztens sem volt folyamatosan a gyermek közelében, az ügyet lezáró döntésében a hatóság azt hangsúlyozta, hogy a szakértői vélemény ilyen előírást nem tartalmazott. Az állandó segítő személyzet hiányával kapcsolatban az óvoda felelőségét kizárólag abban az esetben lehetett volna vizsgálni, ha a szakértői

A kép forrása: flickr.com

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

vélemény ezt kifejezetten előírta volna. A szakértői vélemény a kibocsátásakor nem részletezte, hogy milyen konkrét intézkedések megtételét követeli meg az általa előírt „nagy odafigyelés”, illetve „egyéni bánásmód” körében. A hatóság a szóban forgó esetben életszerűnek tekintette, hogy egy kis település mindössze három csoporttal működő óvodája, amelynek alapító okiratában SNI-s gyermekek integrált – nem pedig szegregált – oktatása szerepel, nem rendelkezik kapacitással külön pihenősarok vagy pelenkázó, illetve olyan hely vagy helyiség kialakítására, ahol egy gyermek egyedül, ám állandó felügyelet mellett alhat. A hatóság álláspontja szerint az óvoda a számára adott lehetőségek keretei között mindent megtett a kiskorú megfelelő ellátása érdekében. A hatóság rámutatott arra is, hogy az eljárás közben, a gyermek felülvizsgálata során készült új szakértői vélemény – amely a következő tanévtől nem tartotta lehetségesnek a gyermek integrált, csupán szegregált nevelését – az óvoda által előadottakat támasztotta alá. A gyermek mindennapi ellátása az intézmény számára valóban nehézségeket okozott és számos esetben olyan kihívásokat jelenthetett, amelyek teljesítése túlmutatott a szakértői véleményben, általánosságban megfogalmazott „nagy odafigyelés” és „egyéni bánásmód” keretein. A szülő panaszát az óvoda előtti mozgássérült parkolóhely kialakításának hiánya miatt a hatóság nem vizsgálta, mert a gyermek törvényes képviselője nem nyilatkozott megfelelő határidőben a hatóság felhívására arról, hogy a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező önkormányzattal szemben kéri-e eljárás lefolytatását. A mozgássérült parkolóhely kialakítása ugyanis nem a köznevelési intézmény, hanem az azt fenntartó önkormányzat felelősségi körébe tartozik.

Tekintettel tehát arra, hogy a hatóság álláspontja szerint nem volt megállapítható, hogy az óvoda nem tett eleget a szakértői vélemény által előírt többletkötelezettségének, nem volt megállapítható az sem, hogy a gyermeket az egészségi állapota miatt hátrányosan megkülönböztette. Ezért a kérelmet el kellett utasítani. Az ügyet lezáró határozatában ugyanakkor a hatóság kifejtette, hogy ha a kiskorú ellátása során a szülőknek vagy az óvodának kétségei vagy kérdései merültek fel a szakértői véleményben foglaltakkal, illetve azzal kapcsolatban, hogy az előírások pontosan milyen intézkedésekre kötelezték az óvodát, a szakértői vélemény kiegészítését vagy esetlegesen a gyermek rendkívüli felülvizsgálatát kérhetik. A gyermek mindenekfelett álló érdeke és jogainak érvényesülése ugyanis nyilvánvalóan azt követeli meg, hogy a számára nyújtandó gondoskodás feltételei és az ennek érdekében teendő intézkedések a lehető legteljesebb mértékben tisztáztak legyenek, valamint a szülő és az ellátó intézmény ne kerüljön egymással olyan konfliktusos viszonyba, amely csak nehézségek árán vagy egyáltalán nem oldható fel.

Abban az esetben, ha a gyermek ellátása során a szülőknek vagy a kijelölt köznevelési intézménynek (óvodának, iskolának) kétségei vagy kérdései merülnek fel a szakértői véleményben foglaltakkal, illetve azzal kapcsolatban, hogy annak előírásai pontosan milyen intézkedések megtételét követelik meg a kijelölt intézménytől, a felek (akár a köznevelési intézmény, akár a kiskorú törvényes képviselője) a szakvéleményt kibocsátó szakértői bizottságtól a szakvélemény értelmezését vagy kiegészítését kérhetik. Ezen túl, a gyermek rendkívüli felülvizsgálata is kezdeményezhető, tehát nem kell megvárni a szakvéleményben megjelölt kötelező felülvizsgálat időpontját abban az esetben, ha bármelyik fél úgy érzi vagy tapasztalja, hogy a gyermek számára kijelölt intézmény vagy fejlesztési irány bármilyen okból nem megfelelő.

Az **EBH/443/2014.** számú ügy is bemutatja, hogy a hatóság az eljárásában kizárólag azt vizsgálhatja a gyermek fejlesztésével kapcsolatban, hogy a szakértői vélemény által előírt fejlesztést annak minden javaslatára és előírására kiterjedően megkapta-e a gyermek. A sajátos nevelési igényű kiskorú gyermek esetében ugyanis a köznevelés szereplői csak olyan fejlesztés nyújtására kötelezettek, amelyet a hatályos szakértői vélemény kifejezetten előír. Ebben az ügyben a szülő azt sérelmezte, hogy bár a szakorvos a gyermek mozgásterápiában való részvételét javasolta, a bepanaszolt intézményfenntartó központ nem biztosította azt. Az eljárás során ugyanakkor megállapítható volt, hogy a gyermekekre vonatkozó hatályos szakértői vélemény intenzív logopédiai terápiát írt elő, és mozgásterápiára vonatkozó javaslatot nem tartalmazott. Tekintettel arra, hogy a szakértői vélemény a gyermek számára mozgásfejlesztést kifejezetten nem írt elő, annak nyújtására a bepanaszolt intézményfenntartó központ nem volt köteles, ezért a hatóság a kérelmet elutasította.

A kép forrása: flickr.com

Az **EBH/500/2015.** számú ügyben a hatóság a bepanaszolt általános iskolát elmarasztalta, mert a gyermekek számára két és fél hónapon keresztül nem biztosította a szakértői véleményben előírt fejlesztést. Az ügyet lezáró határozatban ugyanakkor rámutatott arra, hogy a kérelemben az oktatás módszerével összefüggésben előadott sérelmek (nem megfelelőnek tekintett fejlesztési módszerek számonkérése, fejlesztés feladatlappal) olyan szakmai kérdéseknek tekinthetők, amelyek vizsgálatára a hatóság nem rendelkezik hatáskörrel, ezért azt az eljárás folyamán nem vizsgálta.

2. Mely intézmények felelőssége merülhet fel?

A gyermek számára előírt fejlesztést a szakértői vélemény által kijelölt intézménynek kell biztosítania. A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása körében azonban – figyelemmel a vonatkozó jogszabályi környezet összetettségére, illetve a hatásköri szabályokra – több szereplő felelőssége is felmerülhet a köznevelésben. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésével kapcsolatos feladatok és hatáskörök eltérően alakulnak az óvodai és az iskolai ellátás esetén.

Óvodai ellátás

A többi gyermekkel együtt nevelhető SNI-s gyermekek óvodai nevelésének megszervezése – az Nktv. 74. § (1) és (2) bekezdése alapján – a települési önkormányzat feladata. Az adott településen található óvoda fenntartója és működtetője a települési önkormányzat. Abban az esetben

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

A kép forrása: jgypk.hu

tehát, ha a sajátos nevelési igényű kiskorú nem kapja meg a szakértői véleményben előírt fejlesztést, a köznevelési intézményen (óvodán) túl, a gyermek lakóhelyén óvodát fenntartó és működtető önkormányzat felelőssége is felmerülhet. A hatóság a gyermeket vizsgáló szakértői bizottságot működtető pedagógiai szakszolgálat, illetve az illetékes tankerület felelősségét is vizsgálja abban az esetben, ha a tényállás szerint felmerül, hogy a gyermek fejlesztésével, illetve ellátásával kapcsolatban hibáztak vagy mulasztást követtek el.

Az **EBH/131/2014.** számú eljárásban, amelyben a beszéd fogyatékosága miatt sajátos nevelési igényű gyermek – a kérelem szerint – nem kapta meg a szakértői véleményben számára előírt heti három óra gyógypedagógus által végzett fejlesztést, a hatóság az óvoda, a települési önkormányzat, a pedagógiai szakszolgálat és a tankerület felelősségét is vizsgálta. A szülő a fejlesztés biztosításának elmaradása miatt eredetileg az óvodát panaszolta. Az óvodának azonban – az alapító okirata szerint – a sajátos nevelési igényű gyermekekre vonatkozóan ellátási kötelezettsége nem volt, ezért a hatóság az eljárást a szülő módosított kérelmére a települési önkormányzattal szemben indította meg. Az eljárás alatt valószínűvé vált, hogy az ügyben a tankerület és a pedagógiai szakszolgálat sem tette meg a jogszabályban előírt intézkedéseket annak érdekében, hogy a gyermek mielőbb hozzájusson a számára megfelelő ellátáshoz. A hatóság ezért hivatalból eljárást indított a tankerület és a pedagógiai szakszolgálat ellen is.

Az ügyben megállapítható volt, hogy a becsatolt szakértői vélemények alapján a gyermek beszéd fogyatékoságára tekintettel rendelkezett az Ebktv. 8. § g) pontja szerinti védett tulajdonsággal (fogyatékoság). Megállapítható volt az is, hogy a gyermek – annak ellenére, hogy fogyatékoságát megállapították – nem részesült a szakértő által előírt fejlesztésben.

A fogyatékos személyek esélyegyenlőségét biztosító rendelkezések megsértése az egyenlő bánásmód megsértését eredményezi. Az Ebktv.-t a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvénnyel (a továbbiakban: Fot.), az Nktv.-vel és a 15/2013. EMMI rendelettel mint ágazati jogszabályokkal összhangban alkalmazva megállapítható, hogy sérül az egyenlő bánásmód követelménye, ha az arra kötelezettek nem intézkednek a kiskorú fogyatékos személy fejlesztéshez való jogának biztosítása érdekében.

Az EBH/131/2014. számú eljárást lezáró döntésében a hatóság megállapította, hogy a bepanaszolt szervek mindegyike megsértette az egyenlő bánásmód követelményét. A hatóság nem fogadta el az önkormányzat érvelését arra vonatkozóan, hogy a település egyetlen óvodája nem

rendelkezik az SNI-s gyermekek ellátásához szükséges feltételekkel, ezért nem tudja biztosítani a gyermek óvodai ellátását. Ezeket a feltételeket ugyanis éppen a fenntartó önkormányzat köteles megteremteni. A hatóság nem fogadta el azt az érvet sem, hogy a szakértő a települési óvodát nem jelölte ki a gyermek neveléséhez, ezért az önkormányzatnak nincs ellátási kötelezettsége. A szakértői bizottság ugyanis azért nem tudta kijelölni a települési óvodát, mert az önkormányzat nem teremtette meg az ellátás feltételeit az SNI-s gyermekek számára.

A pedagógiai szakszolgálat (mint a szakértői bizottságot működtető intézmény) és a tankerület felelősségével kapcsolatban az eljárást lezáró döntésében a hatóság megállapította, hogy jogszabályi kötelezettségük ellenére nem intézkedtek a gyermek fejlesztésének késedelem nélküli megkezdése érdekében és megsértették az egyenlő bánásmód követelményét. A pedagógiai szakszolgálat által működtetett szakértői bizottság a szakértői véleményében a 15/2013. EMMI rendelet 17. § és 18. §-ában foglalt kötelezettsége ellenére nem tett javaslatot a gyermek ellátási helyének kijelölésére. Szakértői véleménye nem tartalmazott a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő óvodára vonatkozó javaslatot és a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését – elsősorban azért, mert a települési óvoda nem fogadhatott SNI-s gyerekeket, a szülő azonban ragaszkodott ehhez az óvodához. A hatóság álláspontja szerint megfelelő jogorvoslat áll a szülő rendelkezésére, amennyiben nem ért egyet a szakértői véleményben foglalt intézménykijelöléssel, a szülő egyet nem értése azonban nem lehet akadálya az intézménykijelölésnek, és önmagában nem mentesíti a szakszolgálatot javaslattételi és intézménykijelölési kötelezettsége alól. A szóban forgó ügyben a szakértő az ügyet a tankerülethez továbbította. A szakértői bizottságnak a szakértői véleményét a 15/2013. EMMI rendelet 20. §-a szerint akkor kell intézkedés végett az illetékes tankerületi igazgatónak megküldenie, ha az óvodai nevelés azért nem szervezhető meg, mert az intézményi jegyzékben nincs megfelelő óvoda. A szakszolgálat azonban az adott esetben úgy továbbította az ügyet a tankerülethez, hogy annak jogszabályi feltételei nem álltak fenn, hiszen az intézményjegyzékben – a szakszolgálat saját elmondása szerint is – voltak megfelelő óvodák. Elmulasztotta azonban a szakszolgálat meggyőződni arról, hogy van-e a megfelelő intézmény kijelölésének akadálya, ebben a kérdésben csupán a szülő elmondására hagyatkozott. A szakértői bizottság tehát – függetlenül attól, hogy a szülő egyetértésével, a szülő kívánsága szerint járt el

A kép forrása: jogvadasz.com

– a jogszabályban előírt intézkedések elmulasztásával maga is hozzájárult ahhoz, hogy a gyermek nem részesülhetett a sajátos nevelési igényének megfelelő, éppen általa szükségesnek ítélt ellátásban. A tankerület felelősségével kapcsolatban a hatóság megállapította, hogy elmulasztotta, illetve késedelmesen teljesítette a jogszabályban előírt intézkedési kötelezettségét. A 15/2013. EMMI rendelet 20. §-a szerint ugyanis, ha a szakértői bizottság értesíti a tankerületet arról, hogy nem oldható meg az óvodai

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

nevelés, mert az intézményjegyzékben nincs megfelelő óvoda, a tankerületi igazgatónak kell intézkednie a gyermek felvételére köteles óvoda kijelöléséről, és intézkedéséről harminc napon belül tájékoztatnia kell a szakértői bizottságot. Az adott esetben azonban a tankerület a szakértői bizottság megkeresését követő mintegy fél éven keresztül semmilyen konkrét intézkedést nem tett az ügyben.

Az EBH mindhárom bepanaszolt szerv vonatkozásában elrendelte a jogsértő állapot megszüntetését, megtiltotta az egyenlő bánásmód követelményébe ütköző magatartás jövőbeni tanúsítását és elrendelte a jogsértést megállapító jogerős és végrehajtható határozat nyilvános közzétételét 30 napra. Kötelezte továbbá az önkormányzatot az adott év szeptember 1-től a gyermek számára a szakértői véleményben foglaltak szerinti óvodai ellátás biztosítására. Az önkormányzat a hatóság határozatának bírósági felülvizsgálatát kérte a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságtól. A bíróság 20.K.32.454/2014. számú ítéletével a keresetet elutasította. A pedagógiai szakszolgálat és a tankerület nem kértek bírósági felülvizsgálatot.

Az ügyben folytatott eljárás során észlelte a hatóság az Nktv. szabályozásának elégtelenségét. A jogszabály nem tartalmazta, hogy az integráltan oktatható SNI-s gyermekek óvodai ellátásáért a felelősség pontosan mely jogalanyt terheli, ezért a hatóság észrevétellel fordult az Emberi Erőforrások Minisztériumához. 2016. június 18-i hatálybalépéssel módosult az Nktv. előzőekben hivatkozott 74. § (2) bekezdése, amelynek azóta, illetve jelenleg hatályos szövege kimondja, hogy a többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai neveléséről a települési önkormányzat vagy társulása intézmény alapítása és fenntartása vagy köznevelési szerződés révén gondoskodik.

A kép forrása: flickr.com

A fenti esethez hasonló ok miatt marasztalta el a települési önkormányzatot a hatóság az **EBH/558/2016.** számú eljárásban, amelyben a szülő panasza szerint az önkormányzat nem biztosította enyhe értelmi fogyatékos, látássérült gyermeke számára az óvodai ellátást. A szakértői vélemény a kiskorú sajátos nevelési igényének megállapítása mellett a többi gyerekkel együtt, közös óvodai nevelését írta elő. A szakértői véleményben az is szerepelt, csak azért nem jelölte ki a települési önkormányzat által fenntartott körzeti óvodát, mert annak alapító okirata nem tartalmazta, hogy látássérült gyermeket is fogadhat. A szakértői bizottság ezért – a 15/2013. EMMI rendelet 17. §-a alapján – az önkormányzat jegyzőjének intézkedését kérte. A jegyző azonban nem talált megoldást a gyermek óvodai ellátására. Az eljárás során megállapítható volt, hogy azért nem biztosították a gyermek óvodai ellátását és ennek keretében a szakértő által előírt fejlesztést, mert az önkormányzat – jogszabályi kötelezettsége ellenére – nem teremtette meg annak feltételeit.

A kép forrása: flickr.com

A hatóság nem fogadta el az önkormányzat részéről azt a védekezést, hogy a szakértői bizottság nem jelölte ki a települési óvodát, hiszen az éppen azért nem volt kijelölhető, mert az önkormányzat nem tette meg az ehhez szükséges intézkedéseket. Az, hogy az óvoda alapító okirata nem tartalmazta a gyermek sajátos nevelési igényét (vagyis azt, hogy az adott köznevelési intézmény látássérült gyermekeket is fogadhat), illetve a körzeti óvoda nem rendelkezett a gyermek ellátásához szükséges feltételekkel, ugyancsak nem lehetett mélység az önkor-

mányzat számára, hiszen az alapító okiratot is csak maga az önkormányzat tudta volna módosítani. A kiskorú ellátásához szükséges feltételeket ugyancsak neki kellett volna megteremtenie. Az eljárást lezáró döntés hangsúlyozta: a hatóság nem mérlegelheti, hogy az önkormányzat számára mekkora terhet jelent egy jogszabályi előírás teljesítése. A hatóság ugyanis nem mentesíthet a kötelező jogszabályi előírások alól, bármekkora terhet jelentsen is azok betartása. A hatóság nem fogadta el a bepanaszolt önkormányzat kimentésének körében, hogy a jegyző közbenjárására a szomszédos települési óvoda fogadta volna a gyermeket, ugyanis a szülők nem támogatták ezt a megoldást. A hatóság a rendelkezésre álló adatok alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy ha a gyermeket naponta a szomszédos településre kellett volna vinni az óvodába – a gyermek életkorát és sajátos nevelési igényeit figyelembe véve – az az átlagos körülményekhez képest lényegesen nehezebb lett volna a gyermeknek, szülőnek (testvérnek), annak ellenére, hogy a két település közel volt egymáshoz. A hatóság tehát nem tudta elfogadni az önkormányzat kimentéseként, hogy a gyermek járhatott volna a szomszédos település óvodájába, mivel ez a megoldás a kiskorúnak, illetve családjának aránytalan terhet jelentett volna.

Az ügyet lezáró döntésében a hatóság megállapította, hogy az önkormányzat megsértette az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy nem biztosította gyermek számára az óvodai ellátást, és nem gondoskodott arról, hogy a kiskorú a szakértő által előírt fejlesztésben részesüljön. A hatóság határozatában eltiltotta az önkormányzatot a jövőbeni jogsértő magatartástól. Elrendelte a jogsértő állapot megszüntetését a gyermek óvodai nevelésének biztosításával a települési óvodában, és a szakértő által előírt fejlesztést, akár megfelelő szakirányú végzettségű gyógypedagógus alkalmazásával, akár utazó gyógypedagógusi hálózat útján. Az önkormányzat a hatóság határozatának bírósági felülvizsgálatát kérte a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságtól. A bíróság 29.K.34.457/2016. számú ítéletével a keresetet elutasította.

Egyezség született az **EBH/164/2015.** számú ügyben, amelyben a hatályos szakértői vélemény szerint kevert specifikus fejlődési zavarral küzdő, ezért SNI-snek minősülő, gyógypedagógiai és logopédiai fejlesztésre jogosult gyermek – a panasz szerint – a számára kijelölt óvodában nem, illetve nem megfelelően kapta meg a szakvélemény által előírt fejlesztést (a logopédiai fejlesztés késedelmesen kezdődött meg, a gyógypedagógiai fejlesztésére pedig egyáltalán nem került sor).

A kérelem szerint a bepanaszolt óvoda a gyermek törvényes képviselőit arról tájékoztatta, hogy az általa megnevezett Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskolának (EGYMI) kell biztosítania a szükséges szakembert, az intézmény azonban nem rendelkezik elegendő fejlesztőpedagógussal. A kérelem szerint a bepanaszolt óvoda azzal, hogy a kiskorúnak járó fejlesztésről egyáltalán nem, illetve késedelmesen gondoskodott, valamint a szintén bepanaszolt EGYMI azzal, hogy a szükséges szakembert az óvoda számára nem biztosította, és ezáltal a fejlesztést a gyermek egyáltalán nem, illetve késedelmesen kapta meg, az óvodás gyermekkel szemben megsértették az egyenlő bánásmód követelményét.

A hatóság által jóváhagyott egyezségben az óvoda és az EGYMI vállalták egymással az együttműködést annak érdekében, hogy a kiskorú az egyezségben meghatározott időszakban az EGYMI útján a gyermeket korábban is fejlesztő gyógypedagógus közreműködésével heti 3 órában a szakértői véleményben előírt komplex gyógypedagógiai fejlesztést megkapja. Az intézmények vállalták az együttműködést annak érdekében is, hogy a kiskorú a következő nevelési évtől heti 3 óra kiscsoportos gyógypedagógiai fejlesztést kapjon, melynek biztosítása az óvodát és az EGYMI-t együttesen terheli. Az óvoda vállalta a gyermek fejlesztéséhez szükséges valamennyi feltétel (fejlesztéshez szükséges hely, eszköz, idő) biztosítását.

Iskolai ellátás

A szakértői vélemény által előírt fejlesztést a sajátos nevelési igényű, iskoláskorú gyermekek esetében is a szakvéleményben kijelölt köznevelési intézménynek kell biztosítania. Mindazonáltal – ahogyan azt az óvodai ellátással kapcsolatban is láttuk – felmerülhet a köznevelési intézményrendszer további szereplőinek a felelőssége is, ha a gyermek előírt fejlesztése nem, vagy nem az előírtaknak megfelelően biztosított. 2017. január 1-jét megelőzően az iskolák fenntartói és működtetői feladatai megoszlottak a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) mint fenntartó és a települési önkormányzat mint működtető között. 2017. január 1-jét követően – az állami köznevelési közfeladat ellátásában fenntartóként részt vevő szervekről, valamint a Klebelsberg Központról szóló 134/2016. (VI. 10.) Korm. rendelet hatálybelépésével – azonban az újonnan létrejött, a KLIK feladat- és hatásköreit átvevő tankerületi központokhoz kerültek a fenntartói mellett a működtetői jogok is. Tekintettel tehát arra, hogy számos köznevelési feladat ellátásával kapcsolatban az érdemi hatáskört (például gyógypedagógus, logopédus alkalmazása) korábban a KLIK gyakorolta, 2017. január 1. után pedig az illetékes tankerületi központ gyakorolja, sok esetben az intézményfenntartó központ, illetve a tankerületi központ felelőssége is felmerül az SNI-s gyermeknek járó fejlesztés biztosításával összefüggésben. Ezen túl –

A kép forrása: flickr.com

A kép forrása: flickr.com

hasonlóan az óvodai ellátáshoz – az iskolai nevelés kapcsán is vizsgálható a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szakértői bizottságot működtető pedagógiai szakszolgálat felelőssége is.

Az **EBH/60/2016.** számú ügyben a szülő azt panaszolta, hogy a sajátos nevelési igényű, autista, évek óta gyógyszeres kezelés és pszichiátriai gondozás alatt álló gyermeke a számára kijelölt iskolában nem kapja meg az állapotának megfelelő ellátást. A gyermek törvényes képviselője később az iskola mellett a pedagógiai szakszolgálat eljárás alá vonását is kérte, mert a négy hónappal korábban sürgősséggel benyújtott, soron kívüli kontrollvizgálatra irányuló kérelem ellenére sem intézkedett annak elvégzéséről és késleltette a gyermek megfelelő ellátását.

A bepanaszolt iskolában – amelyben a szakértői vélemény szerint a gyermek tankötelezettségét teljesíteni kellett –, már szeptemberben súlyos beilleszkedési és viselkedési problémák jelentkeztek a kiskorúnál. A pedagógusok, illetve az intézmény úgy látták, hogy a gyermek pszichés állapota nem rendezett, agresszív, veszélyezteteti társai és a pedagógusok biztonságát. Az iskola november elején ismertette a szakértői bizottsági tagintézménnyel a gyermekkel kapcsolatos problémákat, amely azonnal részletes jelentést készített az ügyről a szakszolgálat részére. A szóban forgó tanévben a gyermek többnyire nem járt iskolába, amint elkezdett járni, azonnal jelentkeztek a problémák, amelyeket az iskola nem tudott kezelni. Az iskola jelezte ezt a kijelöléséről rendelkező szakértői bizottságnak és a pedagógiai szakszolgálatnak is. A szakemberek, az iskola és a szülő egyaránt egyetértettek abban, hogy a gyermeknek bentlakásos iskola kellene, de nem találtak megfelelő intézményt, illetve a megfelelően tartott intézményben helyhiány volt. Így kezdődött el a következő tanév is. Az iskola a szülővel egyetértésben szeptember elején levélben fordult a szakszolgálatához, amelyben a körülményeket ismertetve kérte a gyermek soron kívüli kontrollvizsgálatát és a számára megfelelő intézmény kijelölését. Hangsúlyozta, hogy a gyermek „minősíthetetlen hangon megalázza, esetenként fizikailag bántalmazza társait” és „bármelyik pillanatban maradandó súlyos testi sérülést vagy tragédiát okozhat”. A levél tartalmazta azt, hogy az anya és az intézmény is támogatja a kiskorú hetes iskolai elhelyezését a tankötelezettség teljesítésének biztosításához; valamint a „Sürgősséggel!!!” feliratot, aláhúzva; és pedagógiai véleményt is csatoltak hozzá. A gyermek ebben az időszakban jellemzően csak péntekenként járt iskolába. Végül a

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

következő év január 13-án került sor a kiskorú vizsgálatára a szakszolgálat szakértői bizottságában, a szakértői véleményt pedig az adott év márciusában adták ki.

Az eljárást lezáró döntésében hatóság az iskolával szemben előterjesztett panaszt elutasította, mert az oktatási intézmény azonnal jelezte a megfelelő fórumokon, amint észlelte, hogy nem alkalmas a gyermek megfelelő ellátására a biztosítására. Tőle elvárható módon intézkedett annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű kiskorú a neki megfelelő intézményben folytathassa a tanulmányait, illetve megtette a szükséges intézkedéseket, hogy a tőle telhető legalkalmasabb módon biztosítsa a gyermek oktatását és fejlesztését. A hatóság álláspontját az is megerősítette, hogy a szülő a hatóság többszöri felhívása ellenére sem nyilatkozott arról, hogy az iskola a szakértői véleményben előírt feladatát nem teljesítette. Ezen túl pedig a gyermek, a szülő és az iskola is egyetértettek abban, hogy a bepanaszolt oktatási intézmény nem megfelelő a kiskorú számára, mert értelmi fogyatékos gyermekek ellátására szakosodott, ezzel szemben a gyermek ép értelmű tanuló volt, ugyanakkor pszichiátriai betegségben szenvedett.

A hatóság a szakszolgálattal szemben a panasznak helyt adott. A szakszolgálat ugyanis az oktatási intézmény szeptemberi levelét – melyben sürgős intézkedést kért és válaszolt az iskolában a gyermekkel kapcsolatban fennálló súlyos, tarthatatlan helyzetet – saját elmondása szerint is szeptember 21-én megkapta. A kiskorú vizsgálatára azonban – bár a szakszolgálat a korábbi jelzésekből már jól ismerte a problémát – csak a következő év január 13-án került sor. A vizsgálat alapján a másik intézmény kijelöléséről is gondoskodó szakértői vélemény pedig csak március 16-án készült el. A hatóság álláspontja szerint a szakszolgálat azzal, hogy késlekedett az intézkedések megtételével ahhoz, hogy a gyermek a számára megfelelő intézményben folytathassa tanulmányait, fogyatékosága miatt vele szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét. A szakszolgálat a határozat bírósági felülvizsgálatát kezdeményezte, a per még folyamatban van.

Az iskolával és ezzel párhuzamosan az intézményfenntartó központtal szemben folytatott eljárást a hatóság az alábbi, egyezséggel zárult ügyekben.

Az **EBH/309/2016.** számú ügyben az autizmus-spektrumzavarral élő, ezért sajátos nevelési igényű – tankötelezettségét magántanulóként teljesítő – gyermek törvényes képviselője a pedagógiai szakszolgálat tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottsága által kijelölt iskolával, valamint az oktatási intézményt fenntartó központtal szemben terjesztett elő panaszt. Sérelmezte, hogy a bepanaszolt intézmények az előző év márciusától nem megfelelően, szeptembertől pedig egyáltalán nem biztosították a gyermeknek a szakvélemény által előírt fejlesztést. Az ügyben tartott tárgyaláson valamennyi ügyfél, az iskola és az intézményfenntartó központ képviselői, valamint a gyermek törvényes képviselője egyezséget kötöttek. Az egyezségben az intézményfenntartó központ vállalta, hogy a következő tanévtől a gyermek számára biztosítja a szakértői vélemény által előírt heti 5 óra fejlesztést a megfelelő végzettséggel rendelkező szakember bevonásával. Az általános iskola vállalta, hogy a kiskorú fejlesztéséhez szükséges tárgyi feltételeket és helyiséget biztosítja az intézményben. A felek az egyezségben rögzítették egybehangzó álláspontjukat is arról, hogy a gyermekre vonatkozó szakértői vélemény előírása, mely szerint a gyermeknek az Nktv. 27. § (7) bekezdése alapján, magántanulói státuszára tekintettel, heti 10 óra tantárgyi felkészítésben kell részesülni együttnevelés keretében, a gyermek számára nem megfelelő, mert a kiskorú nem beszélő autista. Erre tekintettel az iskola és a szülő megállapodtak, hogy a következő tanévben közösen kezdeményezik a gyermek soron kívüli szakértői felülvizsgálatát, hiszen a heti 10 óra tantárgyi felké-

szítés előírása a gyermeknek gyakorlatilag nem teljesíthető. A gyermek figyelme csak rendkívül rövid ideig fenntartható, és autizmusa miatt a tantárgyak elsajátítását is csak speciális segítő személyzet igénybevételével tudta volna megkezdeni.

Egy évvel az egyezséget jóváhagyó határozatot követően a kiskorú törvényes képviselője ismét kérelmet terjesztett elő a hatósághoz, mert a gyermek rendkívüli felülvizsgálata nem történt meg. Az eljárás során megállapítható volt, hogy a felülvizgálatra azért nem került sor, mert

A kép forrása: flickr.com

a tankerület a szakértői bizottsághoz intézett nyilatkozatában mégsem tartotta azt szükségesnek, a tankerület jelzését követően pedig a szakértői bizottság a felülvizsgálat iránti kérelmet a számítógépes nyilvántartásából törölte. Így tehát továbbra is az előző, EBH/309/2016. számon folyamatban lévő eljárás idején hatályos szakértői vélemény volt hatályban, amelynek alapján a gyermeknek heti 10 óra tantárgyi felkészítésben, valamint heti 5 óra fejlesztésben kellett részesülni. Az **EBH/225/2017.** számú eljárásban ezért a szülő azt panaszolta, hogy a tankerületi központ a tanév második félévétől csak heti 4 órában biztosította a gyermek fejlesztéséhez szükséges szakembert, valamint a heti 10 órás tantárgyi felkészítésben a gyermek – megfelelő szakember (pedagógus, gyógypedagógus) hiányában – az adott tanévben, a kérelem benyújtásáig, egyáltalán nem részesült. Tekintettel ugyanis arra, hogy az EBH/309/2016. számú eljárás keretében megkötött egyezségben foglaltaknak megfelelően a gyermek a tanév első félévében megkapta a számára előírt fejlesztést, olyan mértékben fejlődött (figyelme már jóval hosszabb ideig fenntartható volt és a kommunikációja is sokat javult), hogy a 10 órás tantárgyi felkészítésen is részt tudna venni. A felek között az eljárás lezárásaként létrejött megállapodásban a tankerületi központ vállalta, hogy a gyermek számára a következő tanév alatt tanítási hetenként összesen 15 óra rehabilitációs és tantárgyi felkészítést biztosít (melyből heti 5 óra fejlesztés/habilitáció és heti 10 óra tantárgyi felkészítés) a szakértői vélemény által előírt végzettségű szakember és az egyezségben megnevezett EGYMI bevonásával.

Az iskola, a tankerület és a kérelmező közötti egyezséggel zárult az **EBH/403/2016.** számú eljárás is. Az SNI-s gyermek törvényes képviselője azért fordult a hatósághoz, mert a panaszban megjelölt időponttól kezdődően a gyermek nem kapta meg a számára előírt fejlesztést. Panaszolta azt is, hogy az adott tanév februárjában a tanítónő „a gyermek ellen terelte a közhangulatot”, ezért egyik osztálytársa sem akart mellé ülni, február közepét követően pedig külön helyiségben kellett a gyermeknek a tanórai kötelezettségeit teljesíteni. A szülő álláspontja szerint a gyermek számára kijelölt általános iskola azzal, hogy a kiskorú fejlesztését nem megfelelően biztosította, vele szemben közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg. Az oktatási intézmény pedig azzal, hogy a tanítónő viselkedése nyomán a gyermek körül kellemetlen környezet alakult ki, illetve ezt követően a gyermek az osztálytár-

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

saitól elkülönítetten vehetett csak részt a tanórákon, vele szemben zaklatást valósított meg. A hatóság a bepanaszolt általános iskolával, illetve az azt fenntartó központtal szemben eljárást indított és tárgyalást tartott, amelyet követően a felek egyezséget kötöttek. Az iskola vállalta, hogy megfelelő szakember bevonásával szakmai tájékoztatást nyújt a tantestületnek a különleges bánásmódot igénylő gyermekek sajátos helyzetéről, az ezzel kapcsolatban esetlegesen kialakuló konfliktushelyzetek természetéről és azok megoldási lehetőségeiről, illetőleg a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátására, fejlesztésére vonatkozó jogszabályi előírásokról, beleértve a pedagógusok jogszabályi kötelezettségeit, valamint a szülőkkal folytatott kommunikációt. Az intézményfenntartó központ pedig vállalta, hogy felkéri a hatóságot, hogy annak munkatársa az iskola tantestületének tartson tájékoztató előadást az egyenlő bánásmód fontosságáról, az esélyegyenlőség előmozdításának módszereiről, megsértésének eseteiről, az érvényesítésére vonatkozó szabályokról, a hatékony jogvédelemről, ismertetve a vonatkozó joggyakorlatot is. A hatóság munkatársa a tájékoztató előadást megtartotta.

A vonatkozó jogszabályi környezet és a nemzetközi sztenderdek alapján a hatóságnak minden olyan ügyben, amelyben kiskorú gyermek jogainak, illetve érdekeinek a sérelme merül fel, alapvetően és elsősorban a gyermek mindenekfelett álló érdekét kell szem előtt tartania. Ebből következően – annak érdekében, hogy a gyermek megkapja azt a fejlesztést és gondoskodást, amelyhez joga van – a hatóság következetes gyakorlatában nem fogadja el védekezésként, illetve kimentésként a köznevelés bepanaszolt szereplői részéről az anyagi forrás vagy a szükséges szakember hiányát. A hatóság egyedi eseteket vizsgál, amelynek során kizárólag arra van tekintettel, hogy a gyermek teljeskörűen megkapja a szakértői vélemény által számára előírt fejlesztést és gondoskodást.

Sajátos nevelési igényű gyermekek szállítása

A hatóság joggyakorlatában az autizmus-spektrumzavarral diagnosztizált gyermekek számukra kijelölt köznevelési intézménybe szállításával kapcsolatos esetek merültek fel eddig. Az autizmussal élő gyermekek esetén előfordul, hogy állapotuk miatt tömegközlekedéssel nem szállíthatók, eljutásukról az óvodába, iskolába más módon kell gondoskodni. E gyermekeknek az eljutása a kijelölt köznevelési intézménybe azon túl, hogy az Ebktv.-ben, illetve a Fot.-ban szabályozott, az előző fejezetekben már

A kép forrása: flickr.com

részletezett oktatáshoz, ellátáshoz, fejlesztéshez való jogaik gyakorlásához elengedhetetlen, ahhoz is rendkívül fontos, hogy az egészséges társaikhoz képest számukra nagyobb kihívást jelentő szociális készségeiket fejleszteni tudják, és a társas kapcsolatokba megfelelően bevonhatók legyenek.

Az **EBH/36/2016.** számú ügyben az autizmus-spektrumzavarban szenvedő, illetve meghatározott mértékű értelmi fogyatékossgal élő, tömegközlekedési eszközön nem utaztatható kiskorú gyermekek esetében a helyi tankerület illetékességi területén nem volt olyan oktatási intézmény, amely a gyermekek fogadására alkalmas lett volna. A gyermekek ezért a fővárosba jártak a szakértői bizottság által kijelölt iskolába. A helyi tankerület az előző tanévben kisbusszal oldotta meg a gyermekek szállítását, a következő tanévben azonban már nem biztosította ezt. A szülők álláspontja szerint az intézményfenntartó központ azzal, hogy az autizmussal, illetve értelmi fogyatékossgal élő gyermekeket a szakértői bizottság által kijelölt oktatási intézménybe nem szállította, a tanulókkal szemben fogyatékossguk miatt megsértette az egyenlő bánásmód követelményét.

Az intézményfenntartó központ az eljárás során azzal érvelt, hogy az Nktv. 47. § (2) bekezdése szerint – a szakértői bizottság véleménye alapján – a szülők választották ki a gyermekek számára azt az oktatási intézményt, amely az Nktv. 50. § (6) bekezdése szerint nem minősül kötelező felvételt biztosító intézménynek, lényegében körzetes iskolának. Álláspontjuk szerint erre az esetre az Nktv. 76. § (7) bekezdése (2017. január 1-től 74. § (5) bekezdése) nem vonatkozik, tehát a fenntartónak nem kell gondoskodni az utaztatásról az iskolába.

Az Nktv. 74. § (5) bekezdése alapján a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes települési önkormányzat megtéríti a kötelező felvételt biztosító óvodába utazás költségeit, továbbá szükség esetén gondoskodik kísérő személyről a gyermek részére, ha az óvoda a településen kívül található, és az óvodába utaztatást az önkormányzat nem biztosítja. Az utaztatásról a kötelező felvételt biztosító iskolába a fenntartó gondoskodik.

Az eljárás során a hatóság az Emberi Erőforrások Minisztériuma köznevelésért felelős helyettes államtitkárához fordult. Az államtitkár válasziratában foglalt állásfoglalás szerint a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nem kerülhet köznevelési ellátása során hátrányosabb helyzetbe, mint nem SNI-s társa, illetve rá és családjára nem hárulhat aránytalan teher. A minisztérium álláspontja szerint a gyermek ellátását főszabályként az adott tankerületben, lehetőség szerint lakóhelyén kell megszervezni. Amennyiben ezt a fenntartó bármely okból megvalósítani nem tudja, gondoskodnia kell arról, hogy a tanulóra plusz teher ne háruljon – „azaz konkrét ügyben utaztatásának megszervezéséről”. A helyettes államtitkár rámutatott arra is, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekeket ellátó speciális intézmények is rendelkeznek körzethatárral.

A hatóság eljárást lezáró döntésében hangsúlyozta, hogy amennyiben a fenntartó a gyermekek ellátását a lakóhelyükön nem tudja megvalósítani, gondoskodnia kell arról, hogy a tanulóra és családjára többlet teher ne háruljon, tehát meg kell szerveznie a gyermekek utaztatását. A hatóság kifejtette azon álláspontját is, hogy bár az Nktv. 47. § (2) bekezdésében valóban szerepel „a szülő választja ki” megfogalmazás, ezzel összefüggésben ugyanakkor mindenképpen szükséges figyelembe venni, hogy az értelmi fogyatékos, súlyosan autista gyermekek számára

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

megfelelő ellátást, fejlesztést nyújtó intézmény nem található minden településen, ezen intézmények száma országos szinten korlátozott. Ilyen esetben ezért a szülőknek sok esetben nem áll rendelkezésre valódi választási lehetőség amikor arról kell dönteniük, hogy gyermeküket melyik, illetve mely településen található oktatási intézménybe íratják. Abban az esetben ugyanis, ha azon a településen, amelyen a súlyosan autista, értelmi fogyatékos, sajátos nevelési igényű gyermeket nevelő család él, nincs megfelelő ellátást, illetve fejlesztést biztosító oktatási intézmény, az érintett gyermekeket nevelő családok nem tehetnek mást, mint a lakóhelyükön kívüli településen íratják iskolába a gyermekeket. Akkor is jogosultak tehát erre, ha az intézmény körzethatárán kívül van a lakóhelyük. Ez a helyzet állt fenn a jelen ügyben érintett gyermekeket nevelő családok esetében, és a fentiekben kívül figyelembe kellett venni azt a körülményt is, hogy – az orvosi igazolások értelmében – tömegközlekedéssel egyik gyermek sem volt szállítható.

A kép forrása: flickr.com

Mindezek alapján a hatóság arra a következtetésre jutott, hogy a jogszabályi rendelkezésnek, mely szerint az utaztatásról a kötelező felvételt biztosító iskolába a fenntartónak kell gondoskodnia, az értelmi fogyatékos, súlyosan autista, tömegközlekedéssel nem szállítható sajátos nevelési igényű gyermekek esetében is szükségképpen teljesülnie kell. A fenntartónak ugyanúgy gondoskodni kell a szállításukról az oktatási intézménybe, mint egészséges társaik esetében. A hatóság határozatában megállapította, hogy az intézményfenntartónak kötelezettsége állt fenn a gyermekek utaztatásának biztosításával kapcsolatban a számukra kijelölt oktatási intézménybe. E kötelezettségének azonban – a rendelkezésre álló iratok alapján – csak a tanév október 10-ét követően tett eleget. A tanév szeptember 1. és október 10. közötti időszakában a gyermekek iskolába utaztatásáról nem gondoskodott. A hatóság a határozatában megállapította, hogy a fenntartó a gyermekekkel szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy utaztatásukat szeptember 1. és október 10. között a szakértői bizottság által számukra kijelölt oktatási intézménybe nem biztosította.

A tömegközlekedéssel nem szállítható sajátos nevelési igényű gyermek számára kijelölt intézmény fenntartójának a törvény erejénél fogva gondoskodnia kell a gyermek utaztatásáról az óvodába, illetve iskolába. E köteletség elmulasztása diszkriminációt valósít meg.

Tekintettel a gyermekek képviselőjének nyilatkozatára, amely szerint a gyermekek utaztatása október 10-ét követően biztosított volt, azonban a kísérésük az adott tanévre vonatkozó és az

érintett gyermekek szállításáról szóló szerződésben nem volt tisztázott, a hatóság az eljárásban megvizsgálta azt is, hogy az utaztatás fenntartó általi megszervezése magában foglalja-e a gondoskodást a kísérőszemélyzetről. E körben a hatóság utalt az EMMI köznevelésért felelős helyettes államtitkárának megállapítására, mely szerint a kötelező felvételt biztosító iskolába való utaztatásnál a fenntartót az utaztatás kötelezettsége igen, a kísérőszemélyzet biztosításának kötelezettsége azonban nem terheli. A gyermekek kísérésevel kapcsolatban a hatóság megállapította, hogy – az utaztatás biztosításának kötelezettségétől eltérően – nincs olyan jogszabályi rendelkezés, ami alapján a fenntartónak a szállítás során kísérőszemélyzetről is gondoskodnia kell. A hatóság ezért nem tartotta megállapíthatónak, hogy a fenntartó a gyermekekkel szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy kísérőszemélyzetet nem biztosított a gyermek mellé. A kérelmet tehát ebben a részében el kellett utasítani. A hatóság kérelemnek részben helyt adó döntésével szemben a felek nem éltek a jogorvoslat lehetőségével.

Az ügyet lezáró határozatában ugyanakkor a hatóság utalt a hatályos jogszabályok alapján felmerülő további kérdésekre, amennyiben kísérőszemélyzetről csak az óvodába utaztatásnál kell a fenntartónak (bizonyos esetekben és csak akkor, ha az önkormányzat a fenntartó) gondoskodnia, az iskolába utaztatásnál a fenntartót ilyen kötelezettség nem terheli. Ezzel kapcsolatban itt is megjegyezzük, hogy felmerülhet a fenntartó felelőssége a kísérőszemélyzet biztosításával kapcsolatban is olyan esetekben, amikor – például súlyosan autista vagy halmozottan fogyatékos gyermekek utaztatásakor – a kísérőszemélyzet biztosításának elmaradása az utaztatással kapcsolatos kötelezettség lényegi tartalmát üresítené ki. Előfordulhatnak ugyanis olyan esetek, amikor a kiskorú állapota miatt a kísérőszemélyzet biztosításának hiánya ahhoz vezet, hogy az utaztatás egyáltalán nem megoldható, tehát a gyermek nem kapja meg a neki járó fejlesztést, illetve gondoskodást, hiszen az ezt nyújtó intézménybe nem tud eljutni. Ezzel kapcsolatos döntést azonban a hatóság mindig csak egyedi ügyben, esetről esetre, az összes körülmény vizsgálatát követően hozhat.

Autista gyermekek óvodába történő utaztatásával kapcsolatban folytatott vizsgálatot a hatóság az **EBH/129/2016.** számú ügyben, amely a felek közötti egyezségkötéssel zárult. **A két autista gyermekét** nevelő édesanyja a települési önkormányzattal szemben terjesztett elő panaszt. Előadta, hogy gyermekei a szükséges fejlesztések biztosítása érdekében az önkormányzat által finanszírozott alapítványi óvodába járnak. A szülő azt sérelmezte, hogy a korábbi, a zökkenőmentes utaztatás biztosítása érdekében egy kisbusz vásárlására vonatkozó ígérettel szemben az önkormányzat az adott tanév szeptember 1-jétől mégsem szállította gyermekeket, mert a jármű meghibásodott. A szülő ugyan szerződést kötött a legközelebbi nagyvárosi települési önkormányzatának támogató szolgálatával a gyermekek szállításáról, a szolgáltatása azonban nem volt folyamatos, a szolgálat nem biztosította a hét valamennyi napján a szállítást. A kiskorúak óvodai ellátása, fejlesztése nem volt megfelelően biztosítva, hiszen nem jutottak el minden nap az óvodába. Az ügyben tartott tárgyaláson a felek között egyezség született, amelyben az önkormányzat vállalta, hogy adott tanév március 15-étől biztosítja a gyermekek óvodába szállítását a saját kisbuszával azokon a napokon, amelyeken a szülővel már szerződésben álló támogató szolgálat a gyermekek szállítását nem tudja vállalni. Az egyezséget a hatóság határozattal jóváhagyta.

Gyermekétkeztetés

A szülők számos esetben az óvoda, illetve az iskola felelősségét vetik fel, amiért a gyermekük az óvodában vagy az iskolában nem kapja meg az egészségi állapotnak megfelelő diétás étkezést. A hatályos jogszabályok alapján azonban alapvetően az önkormányzatot, illetve az intézmény fenntartóját terheli ez a felelősség. A gyermekek étkeztetésével kapcsolatos ügyekben a hatóság azt vizsgálhatja, hogy a bepanaszolt intézmény eleget tett-e jogszabályi kötelezettségének, azaz az önkormányzat, illetve a fenntartó biztosította-e a gyermek számára az előírt diétás étkezést.

A kép forrása: flickr.com

1. A gyermekétkeztetéssel kapcsolatos jogszabályi környezet

A korábbi években a hatóság az Ebktv. mellett csupán az Nktv., az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.), valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) rendelkezéseire támaszkodhatott. Az Nktv. 46.§ (3) bekezdés g) pontja alapján a gyermeknek, tanulónak joga van ahhoz, hogy állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátásban részesüljön. Az Eütv. 50. § (3) bekezdése alapján a közétkeztetésben – különös tekintettel a gyermekintézményekben nyújtott közétkeztetésre – az élettani szükségletnek megfelelő minőségű és tápértékű étkezést kell biztosítani. A Gyvt. 41. § (1) bekezdése alapján a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő étkeztetését is meg kell szervezni azok számára, akiknek a szülei, nevelői, gondozói a munkavégzésük, munkaerőpiaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. Mindezekben túl, jelentős változásnak, illetve előrelépésnek tekinthetjük a 2015. szeptember 1-jén hatályba lépett, a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendeletet (a továbbiakban: 37/2014. EMMI rendelet), melynek 15. § (1) bekezdése szerint minden, szakorvos által igazolt diétás étkezést igénylő személy számára az állapotának megfelelő étrendet kell biztosítani a nevelési-oktatási intézményekben. Ez a jogszabály konkrétan támasztott adottságokat a közétkeztetést biztosító intézményeknek a gyermekek egészségi állapotának megfelelő étrend biztosításában. Fontos megjegyezni azonban, hogy a 37/2014. EMMI rendeletben előírt szakorvos által igazolt diétás étkezésről szóló dokumentumot, illetve a dietetikus által kiadott iratot a szülőnek (törvényes képviselőnek) kell az óvoda, iskola, valamint az önkormányzat, illetve fenntartó rendelkezésére bocsátani, a gyermek megfelelő diétás étkezése ugyanis ennek alapján biztosítható.

2. Ki köteles a gyermek számára a diétás étkezést biztosítani?

A kép forrása: flickr.com

A Gyvt. 21/A. § (3) bekezdése alapján az óvodai nevelési napokon, valamint az iskolai tanítási napokon a déli meleg főétkezést, valamint tízórai és uzsonna formájában két kísétkezést a *települési önkormányzatnak* kell biztosítani az általa fenntartott bölcsődében, minibölcsődében és óvodában, valamint a közigazgatási területén a tankerületi központ, valamint az állami szakképzési és felnőttképzési szerv által fenntartott nem bentlakásos köznevelési intézményben. Az étkezéseket az *egyházi és a nem állami fenntartó* által fenntartott nem

bentlakásos intézményben, az egyházi és a nem állami fenntartónak, az egyéb állami fenntartású nem bentlakásos intézményben pedig a *fenntartónak* kell biztosítania. A magánóvoda vagy iskola fenntartójának, illetve az egyháznak is kötelezettsége tehát a diétás étkezés biztosítása az arra jogosult gyermekeknek. Egy magánóvoda fenntartója ezért a diétás étkezés nem vagy nem megfelelő biztosítása esetén éppúgy felelősségre vonható, mint az egyházi fenntartású intézmény.

Az óvodában és az iskolában a napi háromszori étkezés biztosításának kötelezettsége alapvetően a települési önkormányzatot, az egyházi, nem állami és egyéb állami fenntartású intézmények esetében pedig azok fenntartóját terheli.

Az **EBH/304/2016.** számú ügyben a szülő azzal a panasszal fordult a hatósághoz, hogy a települési önkormányzat a gyermekei számára adott év október 20-tól az óvodában, illetve november 10-től a helyi iskolában nem biztosított gluténmentes étkezést. Előadta, hogy a gyermekeinél októberben illetve novemberben lisztérzékenységet diagnosztizáltak. Adott év novemberében, még a szakorvosi vélemények kézhezvételét megelőzően, a szülő jelezte az önkormányzatnak, hogy október 20-tól az óvodában, illetve november 10-től a helyi iskolában is szeretné, ha biztosítanák gyermekeinek a gluténmentes étkezést. A polgármester a szülőtől hivatalos igazolást kért arra vonatkozóan, hogy a gyermekek diétás étrendjét mely alapanyagokból állítsa össze a közétkeztető (a helyi főzőkonyha), és mely alapanyagokat kell elkerülnie. Ezzel kapcsolatban a törvényes képviselő előadta, hogy a gyermeket diagnosztizáló és a szakorvosi véleményt kiállító gyermekkorház nem ad ki ilyen hivatalos iratot, és az orvosi ambuláns lap sem tartalmaz előírásokat, csupán azt, hogy a gyermeknek gluténmentes diétát kell folytatnia.

Az önkormányzat az eljárás során úgy nyilatkozott, hogy saját konyhát üzemeltet, amely a helyi óvoda és iskola számára is biztosítja az étkeztetést. Adott év szeptemberében és októberében több szülő jelezte, hogy gyermekük tartós betegség miatt speciális étrendre szorul (glutén-, tejérzékenység, cukorbetegség). Az önkormányzat megállapította, hogy konyhájuk nem felel meg a személyi, tárgyi és műszaki előírásoknak, ezért több közétkeztetőt megkeresett, azonban egyikük sem vállalta a diétás menük szállítását a településre, annak ellenére, hogy az

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

önkormányzat felajánlotta azt is, hogy személyesen mennek el az elkészült ételekért. Az önkormányzat állásfoglalást kért az Emberi Erőforrások Minisztériumától. Az EMMI válasziratában kifejtette, hogy a települési önkormányzat a diétás étkeztetés biztosítása érdekében – a költségvetési támogatás terhére – megállapodást köthet fekvőbeteg-gyógyintézzel, vagy másik települési önkormányzattal kötött megállapodás keretében, más település konyháját is bevonhatja. Amennyiben pedig a diétás étkezést a szülő biztosítja, ellentételezésként önkormányzati hatáskörben pénzbeli vagy természetbeni ellátást nyújthat. A szakmai állásfoglalást követően az önkormányzat több közeli település polgármesterét, illetve több kórházat is megkeresett, azonban e próbálkozásai sem vezettek eredményre. Egyértelművé vált, hogy a diétás étkezés megoldása csak saját hatáskörben lehetséges, ezért a konyhán dolgozó szakácsnőt beiskolázták diétászakács-képzésre, melyet sikeresen elvégzett. A tárgyi és műszaki feltételek kialakításához a konyha teljes átalakítását a tanév kezdetére ígérték, a két kiskorú részére pedig pénzbeli támogatást biztosítottak.

Az eljárást lezáró határozatában a hatóság nem fogadta el az önkormányzat védekezését, hogy mindent megtett a gyermekek számára a diétás étkezést biztosítása érdekében, azonban a megkeresett közétkeztető és a kórház nem vállalták a diétás étkeztetést. A települési önkormányzatnak ugyanis jogszabályon alapuló kötelezettsége a diétás étkezés biztosítása éppúgy, mint a nem diétás étkezésé. A hatóság nem fogadta el az önkormányzat érveit arra vonatkozóan sem, hogy nem kap külön normatívát és saját költségvetését terheli a kiskorú gyermekek diétás étkeztetésének támogatása, hiszen az Nktv. akkor hatályos 89. § (4) bekezdése alapján a fenntartó vagy a települési önkormányzat támogatást kapott a gyermekek kedvezményes étkeztetésének megszervezéséhez. Nem volt sikeres az önkormányzat azon védekezése sem, hogy a tanév végétől megkezdték az önkormányzat által működtetett konyha átalakítását, hiszen a 37/2014. EMMI rendelet a diétás étkeztetés biztosítását már 2015. szeptember 1-jétől kötelezővé tette. Ennek alapján a gyermekek étkezési igényének felmerülésétől, azaz lényegében a tanév kezdetétől a tanév végéig terjedő időszakban sem zárhatta ki a közétkeztetésből a gluténérzékeny gyermekeket. A hatóság határozatában megállapította, hogy az önkormányzat a gyermekek egészségi állapotával (gluténérzékenységgel) összefüggésben közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg azzal, hogy adott év október 20-ától az óvodában, illetve november 10-étől a helyi iskolában nem biztosította a gluténmentes étkezést. A hatóság megtiltotta a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, valamint kötelezte az önkormányzatot a jogsértő állapot megszüntetésére legkésőbb a következő tanév kezdetéig, végül elrendelte határozatának nyilvános közzétételét az önkormányzat és a hatóság honlapján 30 napra. Egyik fél sem kért bírósági felülvizsgálatot.

A gluténmentes étrend biztosításának elmaradását sérelmezte a szülő az **EBH/146/2016.** számú ügyben is. A kérelem szerint az önkormányzat a gyermekek számára nem biztosította az iskolában a számukra előírt gluténmentes étrendet.

Az önkormányzat, nyilatkozata szerint, folyamatosan dolgozott a gluténmentes diétás közétkeztetés biztosításán, több alkalommal tett közzé pályázati felhívást, hogy közétkeztetőt találjon, azonban egyik pályázat sem vezetett eredményre. Az önkormányzat álláspontja szerint a 37/2014. EMMI rendeletnek a diétás étkezés biztosítását előíró 15. § (1) bekezdése olyan kötelezettséget ír elő, amelynek technikai feltételei nem adóttak, így az előírásoknak önhibáján kívül nem tudott megfelelni. Az önkormányzat az eljárás folyamán talált gluténmentes étrendet szolgáltató közétkeztetőt, amelynek az árajánlatát elfogadta.

Az eljárást lezáró határozatában a hatóság figyelembe vette, hogy az önkormányzat maga sem vitatta a 37/2014. EMMI rendelet 15. § (1) bekezdése által előírt, öt terhelő kötelezettséget a gyermekek számára egészségi állapotuknak megfelelő közétkeztetés biztosítására vonatkozóan, csupán kifejezésre juttatta, hogy nem ért egyet a hivatkozott jogszabályi rendelkezéssel, és önhibáján kívül nem tudta azt teljesíteni. Ezzel kapcsolatban a hatóság hangsúlyozta, hogy az adott ügyben kizárólag azt vizsgálhatta, hogy az önkormányzat betartotta-e a rá nézve kötelező jogszabályi előírást. Ennek körében nem mérlegelhetette, hogy milyen terhet jelent az előírás teljesítése, hiszen a hatóság nem mentesíthet a kötelező jogszabályi előírások alól, bármekkora terhet jelentsen is azok betartása. Az önkormányzat hivatkozását arra, hogy megpróbálta teljesíteni jogszabályi kötelezettségét és pályázatokat tett közzé a megfelelő diétás étkezés biztosítása érdekében, a hatóság szintén nem fogadta el, hiszen a jogszabály a megfelelő étrend biztosítását írja elő kötelezettségként, annak tényleges nem teljesítése nem menthető azzal, hogy az önkormányzat kereste a megoldást, és több alkalommal pályázatot írt ki. Ezt a hivatkozást a hatóság csak a szankció megállapítása során tudta figyelembe venni. A hatóság figyelemmel volt a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságnak egy hasonló ügyben hozott – 22.K.34131/2015/10. számú – ítéletére, amely szerint „az, hogy folyamatosan pályázatot ír ki a közétkeztetésre, eredménytelenül, nem tekinthető ... észszerű indoknak, tekintettel arra, hogy régen hatályban lévő jogszabályok is kötelezték arra a felperest, hogy a kiskorúak megfelelő étkezését biztosítsa. Ezen kötelezettségét egy új jogszabály ismét megerősítette, illetőleg tovább konkretizálta (EMMI rendelet 15. §)”.

A hatóság az ügyben megállapította, hogy az önkormányzat azzal, hogy jogszabályi kötelezettsége ellenére nem biztosította a kiskorúak számára a szakorvosi véleményben előírt gluténmentes diétás iskolai étkezést, a gyermekeket egészségi állapotuk (gluténérzékenységük) miatt a többi iskolás gyermekhez képest kedvezőtlenebb bánásmódban részesítette és közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg velük szemben. A hatóság szankcióképpen megtiltotta a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, elrendelte a jogsértő állapot megszüntetését a határozatban megszabott határidőig, valamint a határozat nyilvános közzétételét.

Előfordult olyan eset is, amikor a szülők azt szerették volna elérni, hogy a bepanaszolt iskola biztosítsa cukorbeteg kisfiuk számára az egészséges fejlődéséhez szükséges és az életkorának megfelelő mennyiségű, speciális összetételű diétás ételt, mert álláspontjuk szerint a szomszédos bölcsőde konyhájából hozott diétás étel összetétele és mennyisége nem volt megfelelő. A hatóság tájékoztatta a panaszosokat, hogy kizárólag azt tudja vizsgálni, hogy gyermeküknek biztosítják-e az orvos által előírt diétás étkezést a közétkeztetés keretében. A gyermeknek biztosított diétás étel mennyiségének, minőségének, illetve összetételének a vizsgálatára a hatóság nem jogosult. E körben felhívta a szülők figyelmét arra is, hogy olyan kötelezést a jogszabály nem tartalmaz, és orvosi előírásnak sem tekinthető, hogy kifejezetten a szülők által megadott mennyiségű és minőségű, összetételű ételt biztosítson az önkormányzat a gyermek számára. Mivel a hatóság hiánypótlási felhívására a szülők nem válaszoltak, ezért a hatóság az eljárást megszüntette.

A hatóság kizárólag azt vizsgálhatja, hogy a gyermeknek az arra kötelezett jogalanyok (önkormányzat, fenntartó) biztosítják-e az orvos által előírt diétás étkezést a közétkeztetés keretében. Kifejezetten a szülők által megadott, illetve megfelelőnek tartott mennyiségű, minőségű, illetve összetételű étel biztosítása az önkormányzaton, illetve a fenntartón nem kérhető számon.

Krónikus beteg gyermekek ellátása a nevelési- oktatási intézményekben

Az elmúlt években számos panasz érkezett a hatósághoz krónikus, jellemzően cukorbeteg gyermekek óvodai, illetve iskolai ellátásával kapcsolatban. A panaszok részben az óvodai, iskolai diétás étkezéssel, illetve annak hiányosságaival kapcsolatosak. A témakört a *Gyermekétkeztetés* című fejezetben, alapvetően a gluténmentes étkezés biztosításával kapcsolatban a hatóság által vizsgált ügyeken keresztül már tárgyaltunk. A cukorbeteg gyermekek számára biztosítandó étkezés problémájára e fejezetben térünk ki, mivel a diabéteszes gyermekek esetében – ahogyan azt az alábbiakban látni fogjuk – olyan komplex ellátásról van szó, amelynek csupán egy része a megfelelő diétás étrend biztosítása. A jelen fejezetben tárgyalt panaszok azonban az étkezés biztosításán kívül gyakran arra is vonatkoznak, hogy az oktatási intézmény (ideértve az óvodát is) nem, vagy a szülő szerint nem megfelelően biztosítja a cukorbeteg gyermek betegségéből adódó speciális szükségleteket (pl. vércukorszintmérés, inzulin-

A kép forrása: flickr.com

beadás stb.), és az esetenként az óvodai, iskolai ellátás meghiúsulásához, megtagadásához vezet. Ezekben az esetekben nem arról van szó, hogy az intézmény, a fenntartó nem tesz eleget a cukorbeteg gyermekek óvodai, iskolai ellátásának, hanem arról, hogy az általa biztosított ellátást a krónikus beteg gyermek nem tudja igénybe venni, mivel az intézményben tartózkodása alatt nem megoldott a betegségének a megfelelő kezelése. A hatóság ezekben az ügyekben általában a nevelési-oktatási intézmény ellen indítja meg az eljárást, de amennyiben az

intézmény fenntartójának felelőssége is felmerül, (mert nem biztosítja az intézményben az ellátás feltételeit), a hatóság az intézmény fenntartóját (óvoda esetében általában az önkormányzat, iskola esetében a tankerület, illetve 2017. január 1-től a tankerületi központ) is eljárás alá vonja.

Megjegyezzük, hogy ez a probléma bármilyen krónikus betegségben szenvedő gyermekek esetén felmerülhet, azonban a hatósághoz jellemzően a cukorbeteg gyermekek vonatkozásában érkeztek ilyen panaszok, ezért jelen kiadványban erre helyezzük a hangsúlyt. A hatóság joggyakorlatát tekintve az is elmondható, hogy elsősorban az óvodai ellátásnál jelentkezik a probléma, hiszen iskolás korukban a cukorbeteg gyermekek többnyire már képesek önmaguk ellátni a betegségükkel járó feladatokat. Az alábbiakban részletesen bemutatunk három esetet a hatóság által vizsgált ügyekből, amelyek jól mutatják, hogy az EBH milyen szempontok szerint hoz döntést, illetve például szolgálnak a hasonló ügyek lehetséges eltérő kimenetelére is.

Az **EBH/84/2014.** számú ügyben a szülők azzal a panasszal fordultak a hatósághoz, hogy a körzeti óvoda, illetve a települési önkormányzat nem biztosítja az inzulinérzékeny cukorbeteg

gyermekük óvodai ellátását. A gyermeknek két éves korában állapították meg a betegségét, a szülők már akkor érdeklődtek az óvodában az ellátás majdani lehetőségéről. Elmondásuk szerint az óvoda nem tudta vállalni a speciális ellátást, és az önkormányzathoz irányította őket. A gyermeket két és fél évesen egy szomszédos település úgynevezett „családi napközijébe” írták be, ahol a speciális étkezés biztosításán túl, vállalták a gyermek betegségével összefüggő feladatok (vércukorszintmérés, inzulinbeadás stb.) ellátását is, az egyik óvónő közreműködésével. A szülők ezért a nagyobb testvér is átírták a napközibe. A megoldás bevált, bár anyagi és szervezési szempontból is terhet jelentett a családnak. Egyébként a szülők, illetve a gyermek jogosultak voltak és megkapták a gyermek tartós betegségére tekintettel járó különféle ellátásokat (emelt családi pótlék, közgyógyellátás, az anyának a gyermek 10 éves koráig folyósítandó gyermekgondozási segély). Közben a családban újabb gyermek született, aki után az anya fél évig terhességi-gyermekágyi segílyt kapott. Ezt leszámítva az anya – elmondása szerint – folyamatosan dolgozott. A cukorbeteg gyermek több mint egy éven keresztül járt a családi napközibe, amikor az ellátását végző óvónő felmondott, ezért a gyermek ellátását a továbbiakban otthon oldották meg úgy, hogy az anya „háztartási alkalmazottként” fogadta fel a gyermek kezelését addig ellátó óvónőt, majd egy további háztartási alkalmazottat is foglalkoztatott, elmondása szerint a gyermek speciális étkezésének biztosítása érdekében. Az ugyancsak óvodáskorú nagyobb testvér és a kistestvér ellátását is otthon oldották meg, az alkalmazottak igénybevételével.

A kép forrása: flickr.com

Néhány hónap elteltével a szülők az önkormányzat polgármesteri hivatalához fordultak és – utalva az évekkorábbi megkeresésükre – kérték az önkormányzatot, hogy írásban nyilatkozzon, milyen módon tudná biztosítani a gyermek ellátását. A szülők tájékoztatták az önkormányzatot a gyermek egészségi állapotáról, ismertették a betegségéből és az inzulinérzékenységéből adódó számtalan feladatot, bizonytalanságot és veszélyt. Felvetették, hogy ha az önkormányzat nem tudja a napközbeni óvodai ellátást megfelelően biztosítani, akkor továbbra is otthon látják el a gyermeket a magánalkalmazottak igénybevételével, de ezt a család nem képes önerőből finanszírozni.

A jegyző válaszelevelében – elsősorban az önkormányzati anyagi támogatásra vonatkozó felvesztésre fókuszálva – tájékoztatta a szülőket, hogy milyen támogatások, hozzájárulások igénybevitelére van lehetőségük és világossá tették, hogy jogszabályi lehetőség hiányában a magánalkalmazottak bérét nem tudják finanszírozni. Az óvodai ellátással kapcsolatban kérték a szülőket, hogy az óvodavezetőhöz forduljanak.

A szülők a jegyzői válasz kézhezvételét megelőzően benyújtották panaszukat a hatósághoz, az eljárás az óvodával és a települési önkormányzattal szemben is megindult.

Az óvoda arra hivatkozott, hogy sosem tagadta meg a gyermek óvodai ellátását. Hangsúlyozta, hogy a szülő ugyan telefonon tájékoztatta őket a gyermekkel kapcsolatos nehézségekről, érdeklődött az óvodai ellátás lehetőségeiről, azonban nem kérvényezte gyermeke óvodáztatását, hanem az otthoni ellátást preferálta, önkormányzati támogatással. Az óvoda azt is kifogásolta,

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

hogya a szülő nem bocsátott rendelkezésére semmiféle orvosi dokumentációt, amely alapján megállapítható lett volna, hogy a gyermek óvodai ellátásához milyen feltételek szükségesek. A dokumentumok hiányában az óvoda meg sem kezdhette volna a gyermek ellátását, mert *az iskola-egészségügyi ellátásról szóló 26/1997. (IX.3.) NM rendelet* (a továbbiakban: 26/1997. NM rendelet) értelmében a krónikus beteg gyermek esetében az óvodai ellátást megelőzően iskolaorvosi vélemény beszerzése szükséges, amely meghatározhatja, hogy az intézménynek milyen feltételeket kell biztosítani a krónikus beteg gyermek számára. Az óvoda hivatkozott arra is, hogy a gyermekek ellátását a települési önkormányzatnak kell megszervezni és biztosítani.

Az önkormányzat arra hivatkozott, hogy más esetekben, a szülőkkel együttműködve, mindig megoldották a speciális igényű gyermekek ellátását. Külön kiemelte, hogy az ilyen jellegű problémák megoldásához a szülők együttműködése is szükséges. Hivatkozott arra is, hogy a szülő szóban egyértelműen nyilatkozott, hogy a gyermek ellátását otthon kívánja megoldani, és az ehhez igénybe vett két háztartási alkalmazott fizetéséhez kérte az önkormányzat támogatását, ezért válaszelevelükben a jogszabály adta lehetőségekről tájékoztatták őt. Az önkormányzat azt is kiemelte, hogy információik szerint az anya GYES-en van, tehát neki is lehetősége lenne gondoskodni a gyermekéről. Előadta továbbá, hogy folyamatosan biztosította a gyermekorvost, az iskolaorvost, a védőnőt, az óvodai szolgáltatást nyújtó intézményt (jogszabályi személyi feltételekkel), és a gyermekétkeztetést, minden esetben megteremti az orvos által előírt feltételeket, azonban a jogszabályi előírásokat meghaladó „egyedi, túlzott” kérelmeket nem tudja teljesíteni. Kifogásolta, hogy a szülők panasza több ponton ellentmondásos, és úgy állítják be, hogy a cukorbeteg gyermek ellátására tartanak fenn két magánalkalmazottat, holott rajta kívül még két kisgyermekük van, egyikük alig másfél éves. A szülők saját elmondásuk szerint dolgoznak, ezért vélhetően az alkalmazottak a család többi tagjáról is gondoskodnak. Hangsúlyozta, hogy a szülők nem tudtak bemutatni egyetlen elutasított kérelmet vagy önkormányzati határozatot, levelet, ami panaszukat alátámasztotta volna. Kitért arra, hogy számos sajátos nevelési vagy étkezési igényű gyermek jár az intézményeikbe, és mindig megfelelően biztosították az ellátásukat a megfelelő szakemberrel, de pusztán szóban előadott, túlzott egyéni igényeket nem áll módjukban kielégíteni.

A felek megpróbálták egyezség keretében megoldást találni a gyermek óvodai ellátásának biztosítására, a szülők igényeit alapul véve. Több megbeszélést tartottak, levelezést folytattak, az önkormányzat képviselő-testülete is tárgyalt az ügyről, és különféle eszközbeszerzéseket (rezsó, mikrohullámú sütő, edények) is lebonyolítottak, munkaköri leírásokat egészítettek ki a gyermek ellátása érdekében. A gyermek a hatósági eljárás tartama alatt kezdett el óvodába járni úgy, hogy az első hetekben az anya vagy az alkalmazottja tartózkodott a gyermekkel együtt az óvodában, hogy megtanítsa az óvónőket a gyermek betegségével kapcsolatos teendők ellátására. Később pedig az anya – az általa erre a célra biztosított mobiltelefonon – adta a gyermek kezelésére vonatkozó aktuális instrukciókat az óvónőknek. A gyermek betegségével kapcsolatos teendőket

A kép forrása: flickr.com

A kép forrása: flickr.com

jellemzően egy pedagógiai szakasszisztens végezte, a gyermek ételeit pedig az önkormányzat konyháján (egyébként is ott főztek az óvoda részére), az anya egyedi instrukciói szerint készítették el úgy, hogy néhány speciális alapanyagot, kiegészítőt (pl. kókusztej, szalámi, rozskifli) a szülő biztosított.

A gyermek kisebb nagyobb megszakításokkal (ünnepek, betegség) kb. másfél hónapig járt óvodába, melynek tapasztalatairól a felek rendszeresen beszámoltak a hatóságnak. A szülő több kifogást is megfogalmazott. Sérelmezte például, hogy a gyermek betegségének kezelését az óvónők nem vállalják, azt gyakorlatilag csak a pedagógiai asszisztens végzi, akinek

a távolléte esetén a gyermek óvodai kezelése nem biztosított. Hasonló probléma merül fel, ha korábban akarják óvodába vinni, vagy tovább akarják az óvodában hagyni az asszisztens munkaidejénél. Azt is kifogásolták, hogy az óvodai 3-4 hetes nyári szünet, továbbá a karácsonyi ünnepek alatt a gyermek óvodai ellátása nem biztosított. A gyermek kb. másfél hónap után beteg lett, a vércukorértékei is nagyon rosszul alakultak (gyakori kritikusan alacsony és magas értékekkel), ezért nem vitték az intézménybe.

Az eljárás során több tervezet és a hatóság erőfeszítése ellenére sem jött létre egyezség a felek között, ezért a hatóság az ügyet érdemben döntötte el.

A hatóság a döntéshozatalában figyelemmel volt arra, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján a szülők a hatósági eljárás megindítását megelőzően sem az óvoda, sem az önkormányzat számára nem fogalmaztak meg a gyermekük óvodai ellátására, illetve felvételére vonatkozó konkrét igényt. Az önkormányzathoz, óvodához érkező szülői megkeresések arra utaltak, hogy a szülők a gyermek otthoni ellátását preferálták az önkormányzat anyagi támogatásával. A gyermek napközbeni ellátásával kapcsolatban pedig a megoldások helyett a problémákra, nehézségekre, bizonytalanságokra, veszélyekre helyezték a hangsúlyt. Az a benyomás alakult ki a hatóságban, hogy a szülő sokkal inkább lebeszélni, elrettenteni, mintsem meggyőzni szeretne volna az intézményt, illetve az önkormányzatot a gyermek óvodai ellátásától, és csak a hatósági eljárásban kérték egyértelműen a gyermek ellátásnak biztosítását. A szülők azon túl, hogy ismertették a gyermek egészségi állapotát és az ezzel összefüggő teendőket, sem az óvoda, sem az önkormányzat számára nem csatoltak orvosi, dietetikusi szakmai véleményt, dokumentációt az általuk megfogalmazott igények alátámasztásához.

A szülők az óvoda személynétől a szokásos óvodai ellátáson túl, az előzetes írásos és szóbeli, valamint telefonon adott aktuális utasításaik szerint várták el az ellátás biztosítását, gyakorlatilag egész évben a napi 8 órát meghaladó ellátást igényeltek. A becsatolt orvosi dokumentumok ugyanakkor a szülők igényét nem támasztották alá, azokban ugyanis a diagnózis feltüntetése mellett csupán néhány, a gyermek otthoni kezelésére vonatkozó instrukció szerepelt. Nem tartalmaztak semmilyen információt, előírást arról, hogy „közösségben”, óvodában milyen napközbeni kezelést kell a gyermeknek biztosítani, és a szülők által igényelt speciális teendőkről sem szóltak.

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

Az orvosi dokumentumok ilyen értelemben a gyermek napközbeni kezelését tekintve nem álltak összhangban a szülők által megfogalmazott igényekkel.

A bepanaszolt szervek részéről az eljárás során több ízben is felmerült az egyeztetés igénye iskolaorvossal, „független orvossal”, védőnővel, illetve szakmai véleményük beszerzése a gyermek óvodai ellátására, kezelésére vonatkozóan. A szülők azonban kifejezetten elzárkóztak szakember igénybevételelől, attól hogy a gyermek óvodai - betegségével összefüggő - ellátása, kezelése kapcsán szakember véleményét kérjék, és az alapján valósuljon meg a gyermek ellátása. Ragaszkodtak ahhoz, hogy az óvoda a gyermek egészségi állapotával összefüggésben az általuk megjelölt feladatokat, az egyedi utasításaik alapján lássa el. A gyermek étkeztetése kapcsán a szülők ugyancsak elzárkóztak attól, az óvodavezető által felvetett megoldástól, hogy ételszállító cégtől („ételfutár”), megfelelő diétás étrend megrendelésével biztosítsák a gyermek diabetikus étkezését. A szülők kifejezetten ragaszkodtak ahhoz, hogy a gyermek ételeit minden esetben egyedi utasításaik szerint, az önkormányzat konyháján, illetve az óvodában készítsék el.

Kétségtelen, hogy az óvodai ellátás, az *egészségügyi alapellátás* és az óvodai *gyermekétkeztetés* biztosítása egyaránt a települési önkormányzat feladata. A hatóság azonban a vonatkozó jogszabályokat áttanulmányozva arra a megállapításra jutott, hogy az óvoda, illetve az önkormányzat – az óvodai ellátás, az egészségügyi alapellátás, és a gyermekétkeztetés körében – nem köteles arra, hogy a szülő által támasztott, orvosi dokumentumokkal megfelelően nem igazolt, különleges, egyedi igényeknek megfelelően, közvetlenül a szülő utasításai szerint biztosítsa a gyermek ellátását. A hatóság határozatában azt is hangsúlyozta, hogy sem az óvoda, sem az önkormányzat nem zárták ki a gyermeket az óvodai ellátásból, nem utasították el az óvodai felvételét. Az eljárásban annak érdekében, hogy a gyermek óvodai ellátása megvalósulhasson, együttműködtek a hatósággal, megkísérelték teljesíteni a szülők által megfogalmazott igényeket mind a gyermek napközbeni kezelése, mind az étkeztetése vonatkozásában. Végül a szülők – mivel gyermekük állapota romlott, és ezt az óvodai ellátásra vezették vissza – maguk döntöttek úgy, hogy nem járatták a gyermeket az óvodába. Fentiekre tekintettel nem volt megállapítható, hogy a bepanaszolt óvoda, vagy az önkormányzat megsértették az egyenlő bánásmód követelményét, ezért a hatóság a kérelmet elutasította. A szülők nem kérték a határozat bírósági felülvizsgálatát.

Az óvodai ellátás, egészségügyi alapellátás, valamint a gyermekétkeztetés biztosítására kötelezett jogalanyok (alapvetően a települési önkormányzat) a jogszabályban előírt ellátást kötelesek biztosítani. Az óvoda, illetve az önkormányzat – sem az óvodai ellátás, sem az egészségügyi alapellátás, sem a gyermekétkeztetés körében – nem köteles arra, hogy a szülő által támasztott, azonban orvosi dokumentumokkal megfelelően nem igazolt különleges, egyedi igények szerint, közvetlenül a szülő utasításai alapján biztosítsa a gyermek ellátását.

Az **EBH/212/2015.** számú ügyben ugyancsak egy cukorbeteg gyermek szülei éltek panasszal az óvodával és a fenntartó önkormányzattal szemben. Ebben az esetben a cukorbeteg gyermek gyakorlatilag egy teljes nevelési évben járt a bepanaszolt óvodába, ahol szülői betanítást követően – az anya által rendelkezésre bocsátott mobil telefonon tartott folyamatos kapcsolat mellett – az egyik óvónő és egy egészségügyi végzettséggel rendelkező pedagógiai asszisztens vállalta a gyermek betegségéből adódó speciális teendők ellátását. A pedagógiai

A kép forrása: flickr.com

asszisztensnek azonban másik óvodai csoportokban is voltak feladatai, így a szülők szerint nem volt folyamatosan biztosított a gyermek betegségével kapcsolatos teendők ellátása, amit írásban kifogásoltak az óvodánál és a fenntartó önkormányzatnál. Az óvoda a nevelési év végéhez közeledve közölte a szülőkkel, hogy – a gyermek kezelését addig végző alkalmazottak júniustól nem vállalják ezt a többletfeladatot – ezért a nyári időszakban és a következő

nevelési évben sem tudják fogadni a gyermeket. Az önkormányzat javasolta, hogy a gyermeket egy sajátos nevelési igényű gyermekeket is fogadó alapítványi óvodában lássák el, magára vállalva az ezzel járó költségeket is. A szülők azonban a javasolt intézményt nem tartották megfelelőnek és maguk kerestek óvodát a gyermeküknek, akinek az ellátása így megoldódott. A hatóság ebben az ügyben megállapította, hogy mind az óvoda, mind a települési önkormányzat megsértette a gyermekkel szemben az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy kizárta őt az óvodai ellátásból egészségi állapota (cukorbetegsége) miatt, és nem megfelelően működtek együtt a szülőkkel a szükséges ellátás biztosítása érdekében. A határozat bírósági felülvizsgálatát a felek nem kérték.

Végül ismertetünk egy harmadik esetet is, amelyben a hatóság elutasította a szülők panaszát (**EBH/492/2015.**), akik azonban a döntés bírósági felülvizsgálatát kérték. A bíróság a hatóság határozatát hatályon kívül helyezte és az EBH-t új eljárásra kötelezte. A hatóság az új eljárásban a bíróság ítéletében foglalt szempontok szerint kellett vizsgálja az ügyet, és ennek megfelelően az új eljárást lezáró határozatában megállapította az egyenlő bánásmód követelményének megsértését (**EBH/174/2016.**)

Ebben az ügyben enyhe értelmi fogyatékos, autista, Tourette-szindrómában és emellett cukorbetegségben is szenvedő, iskoláskorú gyermekről volt szó. A szülők a gyermekük iskolája, az azt működtető önkormányzat és a fenntartó (az állami intézményfenntartó központ illetékes tankerülete) ellen tettek panaszt, mivel az intézmények nem biztosították, hogy a gyermekük a tankötelezettségét iskolába járással teljesítse annak ellenére, hogy a tanulási képességet vizsgáló bizottság szakértői véleményében a tankötelezettség teljesítését kizárólagosan iskolába járással javasolta. A gyermek kénytelen volt – a szakértői előírás ellenére – magántanulónaként folytatni a tanulmányait, emiatt nem részesült fejlesztésben, és iskolai étkezést sem kapott. A szülők jelezték a problémát a tankerületnek és az önkormányzatnak, de megoldás nem született. A szakértői bizottság által kijelölt iskolában egyébként biztosították volna a gyermek sajátos nevelési igényére tekintettel az előírt ellátást és fejlesztést, azonban a gyermek cukorbetegségéből adódó feladatokat nem tudták megoldani, ezért hiúsult meg az ellátás iskolába járással.

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

A hatóság az eljárásban alapvetően azt vizsgálta, hogy a bepanaszolt intézmények megsértették-e a gyermekkel szemben az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy cukorbetegségének ellátásáról a kijelölt oktatási intézményben nem gondoskodtak, és a gyermeknek a tankötelezettségét magántanulóként kellett teljesítenie. Ezzel összefüggésben a kijelölt oktatási intézményben fejlesztésben nem részesült, és diabéteszének megfelelő étkezést sem kapott.

A hatóság az eljárást lezáró határozatában megállapította, hogy a gyermek a vele összehasonlítható helyzetben lévő osztálytársaihoz képest – akik enyhe értelmi fogyatékossgal, illetve autizmussal élnek, diabéteszben azonban nem szenvednek – hátrányt szenvedett azáltal, hogy tankötelezettségét magántanulóként teljesítette és nem járt közösségbe, ami elsősorban az autizmusa miatt különösen fontos lett volna a számára. A gyermeket tehát cukorbetegsége, vagyis egészségi állapota miatt érte hátrány azáltal, hogy tankötelezettségét csak magántanulóként teljesíthette és nem iskolába járással. A gyermek egészségi állapotával kapcsolatban a hatóság a határozatában rámutatott arra is, hogy az speciális, illetve komplex állapotnak tekinthető, a cukorbetegségével együttesen fennálló autizmusa, illetve értelmi fogyatékossga okán. Mivel a védett tulajdonság és a hátrány között kimutatható volt az ok-okozati összefüggés, az Ebktv. 7. § (2) bekezdésének b) pontja alapján a hatóság azt vizsgálta, hogy a megkülönböztetésnek van-e a jogviszony természetével összefüggő, tárgyilagoss mérlegelés szerinti észszerű indoka.

A hatóság tényként állapította meg, hogy a gyermek diabéteszének ellátása (napközbeni rendszeres vércukorszintmérés, döntéshozatal az inzulin vagy szénhidrát beadásának időpontjáról és mennyiségéről, az inzulininjekció beadása, a túlzottan alacsony vagy magas vércukorszinttünetek jelentkezésének folyamatos figyelemmel kísérése és felismerése) – különös tekintettel a gyermeknek az autizmusa, illetve értelmi fogyatékossga miatt fennálló komplex állapotára – olyan feladatot jelentett, ami az osztályban jelen lévő pedagógusok mellett további segítő személy bevonását igényelte volna. A hatóság úgy látta, hogy – vonatkozó konkrét jogszabályi rendelkezés hiányában – a bepanaszolt intézmények egyikének oldalán sem volt megállapítható olyan kötelezettség, mely szerint a gyermek mindennapos iskolába járása érdekében, a cukorbetegségének kezelését, illetve felügyeletét ellátó személyi segítőt kellett volna biztosítani, illetve foglalkoztatni. A hatóság ezt elfogadta a megkülönböztetés észszerű indokaként. A gyermek törvényes képviselői által megjelölt egyéb hátrányok – a megfelelő diétás étrend, illetve a szakértői vélemény szerint járó fejlesztés biztosítása – vonatkozásában a hatóság megállapította, hogy a diétás étrendet, valamint a fejlesztést a bepanaszolt önkormányzatnak, illetve oktatási intézménynek, jogszabályon alapuló kötelezettsége alapján biztosítani kellett

A kép forrása: flickr.com

a gyermek számára. A szóban forgó intézmények e kötelességüknek eleget tettek volna, a szülők azonban nem vették azt igénybe. A hatóság mindhárom intézmény vonatkozásában elutasította a kérelmet.

A gyermek törvényes képviselői a hatóság határozatával szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz. A bíróság 6.K.34.497/2015/9. számú ítéletében a hatóság határozatát hatályon kívül helyezte és a hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte.

A bíróság a bepanaszolt intézmények kimentésével kapcsolatban rámutatott arra, hogy az Nktv. 3. § (6) bekezdése, 4. § s) pontja, valamint 47. § (1) bekezdése alapján a gyermek oktatáshoz fűződő joga sérül akkor, ha állapotának megfelelő különleges bánásmódban nem részesül, és a magántanulói státusza miatt, megfelelő pedagógiai módszerek és közösség nélkül, alacsonyabb szintű ellátásban lesz része. A bíróság szerint téves tehát a gyermek cukorbetegségével kapcsolatos feladatot egészségügyi ellátásként értelmezni. A bíróság álláspontja szerint ugyanis a gyermeknek – a szakértői vélemény által megerősítetten – speciális iskolai ellátásra nyílt jogosultsága, minden más, ennek kivitelezhetősége érdekében adódó problémát a köznevelés – megfelelő feladatkörrel felruházott – szereplőinek kell megoldaniuk. A gyermek különleges bánásmódot igénylő iskolai elhelyezése tehát az Nktv. rendelkezésein alapul, melyet nem ronthat le a cukorbetegség felügyeletének megoldatlanságából adódó helyzet.

A bíróság megállapította, hogy az általános iskola kimentése az alapeljárás során alapos volt. Az önkormányzat és az intézményfenntartó központ illetékes tankerületének kimentésével kapcsolatban kifejtette, hogy a gyermek mindennapos iskolába járását, vagyis napközbeni ellátását biztosító állandó hozzáértő személyzetet az Nktv. 88. § (1) bekezdése értelmében a fenntartó és a működtető köteles biztosítani. A bíróság álláspontja szerint azonban sem az intézményt fenntartó központ illetékes tankerülete, sem pedig az azt működtető önkormányzat nem tett lépéseket annak érdekében, hogy a magántanulói státuszából a gyermek kikerülhessen és speciális szükségletének megfelelően a számára kijelölt oktatási intézménybe járhasson. Mindkét szerv mulasztott, a kimentésük ezért sikertelen volt. A bíróság álláspontja szerint az intézményfenntartó központ és a működtető önkormányzat közötti feladatmegosztás tisztázása az alapeljárásban elmaradt. Tekintettel arra, hogy a szakértői vélemény felülvizsgálatát senki sem kezdeményezte, az adott iskola köteles a gyermek napközbeni ellátásáról gondoskodni, a feltételek megteremtése – a feladatkörök tisztázása után – a fenntartó/

A kép forrása: flickr.com

működtető feladata. A bíróság megállapította, hogy „a megismételt eljárásban az ismert szakértői vélemény birtokában a kiskorú méltányolható érdekeire figyelemmel soron kívül, még a tanév megkezdése előtt elsősorban egy állandó segítő felvételét kell finanszírozni és a hatóságnak azt kell az érintettek közreműködésével és nyilatkoztatásával tisztázni, hogy ez a fenntartó tankerület vagy a működtető önkormányzat feladata-e”.

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

A megismételt eljárásban a hatóságnak a bíróság ítéletében foglaltak szerint kellett eljárnia. A bíróság iránymutatáshoz kötve volt, ezért azt kellett tisztázni, hogy az intézményfenntartó központ vagy az önkormányzat feladata-e a kiskorú mindennapos iskolába járását, napközbeni ellátását lehetővé tevő feltételek megteremtése (például segítő személyzet biztosítása).

A megismételt eljárást lezáró határozatában a hatóság elfogadta kimentésként az önkormányzat azon érvelését, hogy alapvetően az étkeztetéssel, illetve a 26/1997 NM rendelet szerinti általános iskola-egészségügyi ellátással kapcsolatban vannak feladatai. A gyermek speciális szükségletének kielégítése azonban – ahogyan arra a bíróság az ítéletében is rámutatott – nem vonható az általános iskola által biztosítandó egészségügyi feladatok körébe, így a 26/1997 NM rendelet hatálya alá.

A gyermek napközbeni iskolai ellátásának kötelezettsége az Nktv.-ből fakad. A törvény alapján azonban az önkormányzatnak működtetőként ingó és ingatlankezelési, infrastrukturális, állagmegóvási feladatai vannak, melyek körébe nem tartoznak krónikus beteg gyermekek speciális szükségleteinek kielégítésével kapcsolatos feladatok. Az önkormányzat és az intézményfenntartó központ között létrejött szerződések áttanulmányozása alapján erre a következtésre jutott a hatóság is, tehát az önkormányzat működtetői feladatai alapvetően infrastrukturális jellegűek, amelyekbe nem tartozik bele a krónikusan beteg gyermekek napközbeni ellátásnak megszervezése. A gyermek cukorbetegségéből

A kép forrása: flickr.com

fakadó állapotának napi szintű figyelemmel kísérése és a diabéteszszel kapcsolatos ellátása tehát nem sorolható az önkormányzat feladatkörébe. Előzőek alapján a hatóság az Ebktv. 7. § (2) bekezdésének b) pontja alapján sikeresnek tekintette az önkormányzat kimentését, amely tárgyilagos mérlegelés szerinti észszerű indokát adta annak, hogy a gyermek cukorbetegségével összefüggő napközbeni ellátását lehetővé tevő feltételek megteremtése nem az ő feladatát képezi, ezért a vele szemben előterjesztett kérelmet elutasította.

Az intézményfenntartó központ a megismételt eljárásban az önkormányzat felelősségét hangsúlyozta. Arra hivatkozott, hogy az egészségügyi jogszabályok alapján az önkormányzat feladata a gyermek napközbeni ellátását biztosító feltételek megteremtése, a cukorbetegségének az iskolán belüli ellátása. Hangsúlyozta, hogy az oktatási intézménynek nincs olyan kötelezettsége, hogy speciális egészségügyi problémára megfelelő végzettséggel rendelkező szakembert alkalmazzon, az oktatási intézményeknek és azok fenntartóinak a nevelés, az oktatás és a fejlesztés a feladata.

A hatóság a megismételt eljárásban – a bírói ítéletet iránymutatását alapul véve – a fenntartó felelősségével kapcsolatban megállapította, hogy a gyermeknek a szakértői véleményben foglaltak alapján speciális iskolai ellátásra nyílt jogosultsága. A cukorbetegségének ellátásával kapcsolatban felmerült probléma nem egészségügyi, hanem köznevelési problémaként értelmezendő, így azt a köznevelés rendszerén belül, a köznevelés szereplőinek, az

adott esetben az intézményfenntartó központnak kell megoldania. Az intézményfenntartó központ azzal, hogy ennek nem tett eleget, a gyermekkel szemben megsértette az egyenlő bánásmód követelményét. A hatóság megtiltotta a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását. Kötelezte az intézményfenntartó központot, hogy teremtsen meg a feltételét annak, hogy a gyermek a tankötelezettségét a rá vonatkozó szakértői véleményben foglaltaknak megfelelően, mindennapos iskolába járással teljesíthesse. Ennek módját a hatóság nem határozta meg, az intézményfenntartó központ feladatává tette, hogy az eset összes körülményének gondos mérlegelésével meghatározza, hogy a kötelezésnek milyen módon – például állandó segítő személyzet alkalmazásával vagy más módon – tesz eleget. A hatóság egyúttal elrendelte a határozatának közzétételét, és bírság megfizetésére kötelezte az intézményfenntartó központot.

Az intézményfenntartó központ a hatóság határozatával szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz. Jelen kiadvány elkészítésekor a közigazgatási per még folyamatban van.

3. A krónikus beteg gyermekek óvodai, iskolai ellátásával kapcsolatos problémák

Az előzőekben bemutatott három ügy kapcsán is jól látható, hogy a krónikus beteg gyermekek nevelési-oktatási intézményben történő ellátásának kérdésében, az ilyen ügyek megítélésében igen sok a bizonytalanság. Fontos rögzíteni, hogy míg a sajátos nevelési igényű gyermekek vonatkozásában az Nktv. alapján a gyermekről szakértői vélemény készül, mely egyrészt megállapítja a gyermek sajátos nevelési igényét, másrészt meghatározza a számára szükséges különleges ellátást, valamint azt is, hogy azt milyen képzettségű szakember útján kell biztosítani, továbbá kijelöli a számára megfelelő intézményt, a krónikus beteg gyermek esetében nincs az ellátás biztosítására vonatkozó szabályozás. A cukorbeteg gyermek a betegsége miatt az Nktv. szerint nem minősül sajátos nevelési igényűnek. Esetében nem készül semmilyen szakértői vélemény arra vonatkozóan, hogy betegsége okán óvodai, iskolai közösségben milyen speciális napközbeni ellátásban kell részesülnie, annak szakszerű ellátásához milyen szakképzettség szükséges, illetve milyen intézmény alkalmas a gyermek fogadására.

A gyermek természetesen rendelkezik a betegségére vonatkozó orvosi dokumentumokkal, kórházi zárójelentésekkel, ambuláns vizsgálati lapokkal, amelyek általában a diagnózist, az aktuális egészségi állapotát, és az ennek megfelelően szükséges gyógykezelést írják le. Jellemzően szerepel bennük például, hogy a szülők az inzulinbeadás és a vércukormérés technikáját elsajátították, az otthoni kezeléshez szükséges eszközöket megkapták, és esetleg tartalmaznak további eligazítást is a szülő számára a gyermek otthoni ellátására, kezelésére vonatkozóan. Ezek a dokumentumok azonban a hatóság tapasztalata szerint nem tartalmazzak semmiféle előírást a cukorbeteg gyermek óvodai, iskolai közösségben történő ellátására. Egyébként, ha a cukorbeteg gyermek valamilyen más oknál fogva egyúttal sajátos nevelési igényű is (pl. fogyatékos, autista stb., mint az egyik előzőekben ismertetett esetben), és ezért készül róla szakértői vélemény, az csak

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

a gyermek sajátos nevelési igényét veszi figyelembe az intézmény kijelölésekor és a szükséges ellátás meghatározásakor, és nincs tekintettel a gyermek cukorbetegségére. Az ismertetett esetben éppen a gyermek fogyatékosága, autizmusa nehezítette meg a cukorbetegség kezelését.

A hatóság áttekintette a teljes jogszabályi környezetet. A vonatkozó jogszabályokból, elsősorban a Nktv.-ből, kétségtelenül megállapítható, hogy a gyermeknek joga van az állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátásra, azonban arra nézve, hogy ezt a krónikus betegség vonatkozásában milyen dokumentumok alapján, kinek, milyen intézményi keretek között és milyen tartalommal kell biztosítani, a jogszabályok adósok maradnak. A hatóság szerint hézagos a jogi szabályozás, hiányzik a cukorbeteg, illetve az egyéb krónikus beteg gyermekek óvodai, illetve iskolai ellátásának részletes szabályozása, amit a hatóság több ízben jelzett az Emberi Erőforrások Minisztériuma felé.

A hatóság véleménye szerint a cukorbeteg, illetve más, krónikus beteg gyermekek esetében is a sajátos nevelési igényű gyermekekre vonatkozó szabályozáshoz valamelyest hasonló szabályozásra lenne szükség. A krónikus betegséggel diagnosztizált gyermekek esetében ugyancsak megfelelő szakembernek (orvosoknak, szakértői bizottságnak) kellene megállapítani, hogy a gyermek megfelelő ellátása, oktatása, nevelése – a betegségére tekintettel – milyen intézményi keretek között biztosítható, pontosan milyen ellátást, kezelést kell nyújtani a számára, és ahhoz milyen tárgyi feltételek, és milyen végzettséggel rendelkező szakember szükséges. A hatóság meglátása szerint ennek eldöntése, meghatározása, és az ehhez kapcsolódó felelősség, nem hárítható át a nevelési-oktatási intézményekre, azok fenntartóira, illetve a szülőkre, vagy adott esetben a jogalkalmazó szervekre. Az olyan esetekben pedig, amikor a krónikus beteg gyermek egyúttal sajátos nevelési igényű is rendelkezik, komplex szakértői vizsgálatra, szakértői véleményre lenne szükség, amely tekintettel van a gyermek sajátos nevelési igényére, tanulási képességére és a betegségére is.

Szegregáció a nevelési-oktatási intézményekben

A továbbiakban a nevelés, oktatás területén előforduló **szegregációval** foglalkozunk, illetve **rövid gyakorlati útmutatást** adunk az oktatással kapcsolatos ügyekben a kérelem benyújtásának szabályairól és a hatósági eljárás legfontosabb tudnivalóiról.

Az Ebktv. 10. § (2) bekezdése értelmében jogellenes elkülönítésnek minősül az a rendelkezés, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját a velük összehasonlítható helyzetben lévő személyektől vagy személyek csoportjától – anélkül, hogy azt törvény kifejezetten megengedné – elkülönít. Az Ebktv. III. fejezetében, az oktatás és képzés címszó alatt külön kitér azokra az esetekre, amikor az elkülönítés a személyek/csoportok valamely védett tulajdonságával összefüggésben (pl. vallási meggyőződés, nemi hovatartozás) mégis megengedett, azonban erre csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén van mód. Másként az elkülönítés jogellenes, és sérti az egyenlő bánásmód követelményét az elkülönített személyek vonatkozásában.

A kép forrása: flickr.com

Az Ebktv. 28. § (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy közoktatási intézményben a szülők kezdeményezésére és önkéntes választása szerint, felsőoktatási intézményben pedig a hallgatók önkéntes részvétele alapján olyan vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló oktatást szervezzenek, amelynek célja vagy tanrendje indokolja elkülönült osztályok vagy csoportok alakítását. Mindehhez azonban a törvény feltételeket szab, amelyek szerint ilyen elkülönítés megvalósulása esetében az oktatásban részt vevőket semmilyen hátrány nem érheti, és az oktatásnak meg kell felelnie az állam által jóváhagyott, államilag előírt, illetve államilag támogatott követelményeknek. Az Ebktv. fenti rendelkezésének első fordulata, amely a szülők kezdeményezéséről és önkéntes választásáról rendelkezik, egyértelműen olyan tanulók esetében mérvadó, ahol a szülő mint törvényes képviselő dönti el a kiskorú, korlátozottan cselekvőképes gyermeke helyett az elkülönítés szükségességét. A beleegyezés semmilyen kényszer, fenyegetés vagy megfélemlítés hatására nem történhet, amennyiben ugyanis ezek bármelyike is kimutatható, abban az esetben az önkéntes választás kritériuma nem áll meg, és az elkülönítés jogellenessége feltételezhető. A második fordulat már felnőtt, cselekvőképes tanulókra vonatkozik. Az önkéntességet ebben az esetben is vizsgálni szükséges, és ha annak a kétsége merül fel, hogy befolyásolták, megfélemlítették a tanulókat – pl. téves információkkal –, vagy kényszer, fenyegetés hatására döntöttek a hallgatók az elkülönítés mellett, a jogellenesség szintén feltételezhető.

Egy esetleges eljárásban, melynek tárgya az egyenlő bánásmód követelményének a vizsgálata, mindenképpen a bepanaszolt intézménynek szükséges bizonyítania, hogy az így megszervezett oktatás, képzés célja vagy tanrendje indokolja az elkülönítést, amely miatt semmilyen hátrány nem éri az így tanulókat. A hátrány fogalmát ebben az esetben a legtágabban kell értelmezni, tehát nemcsak azt kell vizsgálni, hogy a tananyag szerkezete, minősége, mennyisége megfelel-e az államilag előírt, támogatott követelményeknek, hanem azt is, hogy ezt a tananyagot milyen körülmények között sajátítják el a tanulók, így pl. a tantermek felszereltsége, az oktatási intézmény infrastruktúrája, környezete, megközelíthetősége nem jelent-e hátrányosabb helyzetet a diákoknak. Az összehasonlításhoz olyan oktatási intézményt szükséges vizsgálni, ahol nincs elkülönítés.

Az Ebktv. külön kitér arra, hogy a vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló oktatás megszervezése nem vezethet a faji, nemzetiségi, bőrszín szerinti, illetve valamely nemzeti-séghez tartozás miatti jogellenes elkülönítéshez. Ennek megfelelően hátrányos megkülönböz-

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁG TAPASZTALATAI AZ OKTATÁS TERÜLETÉN ELŐFORDULÓ DISZKRIMINÁCIÓRÓL

tetést, jogellenes elkülönítést eredményezhet az az eljárás, amikor egy szegregálnak minősülő, világi oktatást nyújtó intézménynek az állam vagy önkormányzat által gyakorolt fenntartói jogát valamely egyháznak adják át, ugyanakkor a vallási alapon szervezett oktatás köntösébe bújtatva a szegregáció továbbra is fennmarad. Mindezt alátámasztja, ha a beiskolázási körzethatárok nem változnak, az oktatási intézményben a tantermek felszereltsége elmarad a hasonló, nem elkülönült oktatást nyújtó iskolák felszereltségéhez képest, az épület infrastruktúrája alacsony színvonalú, pl. nincs tornatermi öltöző, tornaterem, ebédlő vagy nyelvi labor stb.

Nem minden elkülönítés jogellenes. A valamely védett tulajdonságon alapuló, oktatás területén megvalósuló elkülönítésnek azonban komoly – az Ebktv. 28. §-ában szabályozott – feltételeknek kell megfelelni ahhoz, hogy az egyenlő bánásmód követelményét ne sértse, és ne valósítson meg jogellenes szegregációt. Minden más, valamely védett tulajdonságon alapuló, különösen az Ebktv. 27. § (3), (4) bekezdésében foglaltakat megvalósító elkülönítés az egyenlő bánásmód követelményének sérelmét eredményezi.

A szegregáció megvalósulhat osztályok, iskolaépületek, iskolák közötti jogellenes elkülönítéssel, de akár a tanulók indokolatlanul fogyatékosná, sajátos nevelési igényűvé nyilvánításával is. Utóbbi esetében – a tanulási képességet vizsgáló szakértői vélemények alapján – a roma tanulókat igyekeznek ún. speciális iskolákban oktatni arra hivatkozással, hogy értelmi képességük, fogyatékoságuk okán, sajátos nevelési igényű tanulókként, nem oktathatók „normál tantervű” iskolákban. Ez utóbbi jelenséget vizsgálta a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága a *Horváth and Kiss v. Hungary 11146/11* számú ügyben, amelyben a bíróság elmarasztalta Magyarországot a kérelmezők roma származása miatti félrediasztizálása, és ezért speciális, kiegészítő iskolába utalása miatt, egyszersmind megjegyezte, hogy a roma tanulók félrediasztizálásának a konkrét ügyben tapasztaltakhoz hasonló, rendszerszintű, évtizedekre visszanyúló gyakorlata fityelhető meg Magyarországon.

1. Példa az iskolák közötti szegregációra

A hatóság egy közérdekű igényérvényesítőként fellépő civil szervezet kérelme alapján az **EBH/461/2010.** számú ügyben megállapította, hogy az adott város önkormányzata mint fenntartó és az általános iskola megsértették az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy az általános iskolában iskolai egység, illetve az osztályok szintjén, etnikai kisebbséghez tartozásuk alapján, jogellenesen elkülönítették a tanulókat. A hatóság elrendelte a jogsértő állapot megszüntetését, a jogsértést megállapító határozat nyilvános közzétételét 6 hónap időtartamra, valamint 6 hónapos határidő kifizetésével kötelezte az iskolát és az önkormányzatot esélyegyenlőségi intézkedési terv elkészítésére.

Ugyanaz a civil szervezet egy korábbi kérelmében azt panasolta, hogy az adott város önkormányzata az általa igazgatásilag és gazdaságilag integráltan fenntartott iskolákban a roma származású diákokat szegregálta (**EBH/23/2007**).

A hatóság az ügyet szakértő bevonásával vizsgálta. A szakértői jelentés kiemelte, hogy a közérdekű igényérvényesítő szervezet a roma tanulók hátrányos megkülönböztetése, iskolai szegregációja miatt fordult kérelemmel a hatósághoz, azonban a megkülönböztetés alapjául szolgáló tulajdonság – adott nemzetiséghez való tartozás – egy szociológiai tanulmány megállapításai alapján került meghatározásra. A tanulók valamely nemzetiséghez való tartozását az iskolák semmilyen formában nem tartják nyilván, amely mindenfajta vizsgálatot jelentősen megnehezít. Ugyanakkor egyértelmű eredményekre és megállapításokra lehet jutni akkor, ha az Ebktv. 8. §-ban meghatározott másik két jellemző tulajdonság, a társadalmi származás és a vagyoni helyzet alapján vizsgálják az oktatási intézményekben tanulók helyzetét. Az oktatásért felelős állami szerv jelentése alapján megállapítható volt, hogy a város közgyűlése 2005. májusban a székhely- és tagiskolák összevonásáról rendelkezett, és a 2007. január 29-i közgyűlésén néhány iskola esetében a kötelező felvételi körzethatárok módosítására tett javaslatot.

Az eljárást lezáró határozatában a hatóság rámutatott arra, hogy az egyenlő bánásmód – és azon belül a jogellenes elkülönítés – viszonylatában nem pusztán az aktív magatartás, de egy már kialakult helyzet fenntartásával járó *passzív magatartás* is alkalmas a jogsértés megállapítására. A társadalmi származáshoz, illetve a vagyoni helyzethez kötődő egyenlőtlen és bármely hátrányban megmutatkozó bánásmód, illetve a már kialakult állapot felszámolása alapvető törvényi cél. Az önkormányzat az eljárás során azzal védekezett, hogy az oktatási intézmények beiskolázási körzete – az iskolák alapító okiratainak módosításával – egységgé vált, és valamennyi tanuló számára biztosított a szabad iskolaválasztás lehetősége. Ennek ellenére a szakértőként eljáró szerv által 2007. április-május hónapokban lefolytatott ellenőrzés megállapította, hogy – egy intézményt kivéve – a tagiskolákban magasabb a hátrányos helyzetű tanulók aránya, és három tagiskolában ez az összes tanulólétszámhoz képest a 2006/2007-es tanév első évfolyamán elérte az elkülönítés szegregációs küszöbét. Az elkülönítés megállapítása nem kapcsolható össze a felróhatósággal, nem feltételez szándékos vagy tudatos magatartást sem.

A hatóság megállapította, hogy az önkormányzat megsértette az egyenlő bánásmód követelményét azzal, hogy az általa fenntartott három tagiskolában a hátrányos helyzetű tanulók aránya az összes tanulólétszámhoz képest a 2006/2007. tanév első évfolyamában elérte az elkülönítés szegregációs küszöbét. Az önkormányzat részéről az általa fenntartott oktatási intézmények területén 2005-től megvalósított körzethatár-egyesítés a hátrányos helyzetű tanulók megoszlásában nem eredményezett a székhely- és tagiskolák között számottevő változást a korábbi állapotokhoz képest, a tagiskolákban változatlanul magasabb volt a hátrányos helyzetű tanulók aránya. Az önkormányzat által jóváhagyott pedagógiai programok a párhuzamos osztályok közötti átjárhatóságot nem szabályozták, a székhely- és a tagiskolák között az átjárhatóság korlátozott volt. Mindezzel az önkormányzat társadalmi származás és vagyoni helyzet alapján hátrányosan megkülönböztette azokat a tanulókat, akik a megnevezett oktatási intézmények tagintézményeiben tanultak. A hatóság szankcióként elrendelte, hogy az önkormányzat szüntesse meg a jogsértő állapotot a három tagiskolában, legkésőbb 2008. szeptember 1-ig, valamint ugyanezen határidőig vizsgálja felül a fenntartásában működő iskolák pedagógiai programjait, és egyeztessen az intézményvezetőkkel arról, hogy 2008. szeptember 1-től a pedagógiai programokban biztosítva legyen a székhely- és tagintézmények közötti átjárhatóság.

2. Hogyan lehet adatot beszerezni az oktatási intézményben tanulók nemzetiséghez való hovatartozásáról?

A hatóság eljárásában többször is nehézséget okozott a meghatározása annak, hogy adott iskolában/osztályban milyen arányban tanulnak roma tanulók, egyáltalán kiket lehet/kell roma nemzetiséghez tartozónak tekinteni. Az eljárás alá vont iskolák, önkormányzatok, az állami intézményfenntartó központ, a tankerületek és a tankerületi központok vonakodnak erre nézve bármilyen adatot szolgáltatni. Rendszerint a szenzitív adatok gyűjtésének tilalmára hivatkoznak, ezért legfeljebb becslést szolgáltatnak, amely hátráltatja az ügyek gyors befejezését.

A kép forrása: flickr.com

A hatóság nincs elzárva attól, hogy beszerezze az iskola vezetésétől, az önkormányzat jegyzőjétől azoknak a tanulóknak a névsorát, lakcímét, egyéb személyes adatát pl. édesanyja nevét, akik a vizsgált iskolában tanulnak. Segítséget kérhet a helyi roma önkormányzat vezetőitől abban, hogy a településen, ahol az oktatási intézmény is van, melyek a tipikusan romák által viselt nevek, illetve a településrészen hol vannak olyan ingatlanok, lakóházak, ahol köztudomásúlag sok roma család él. A vizsgált osztályban/iskolában tanulók nevét ezek alapján anonimizálni lehet és a számok képezhetik az alapját annak a megállapításnak, hogy az iskola vagy osztály tanulói szegregált oktatásban részesülnek-e.

3. Megvalósul-e a szegregáció passzív magatartással?

Ha megnézzük az Ebktv. 10. § (2) bekezdése alatt írtakat, abból akár azt a következtetést is levonhatnánk, hogy az „elkülönít” szó tevőleges cselekedetet kíván meg a kötelezettektől. Ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az Ebktv.-t a szegregációs ügyek vizsgálatakor is a maga egészében, komplexitásában kell alkalmazni. A törvény 7. § (2) bekezdése segítséget nyújt ahhoz, hogy egyértelműen kimondhassuk, a szegregáció megvalósulhat passzív magatartással is. E szerint „ha e törvény másként nem rendelkezik, az olyan magatartás, intézkedés, feltétel, *mulasztás*, utasítás vagy gyakorlat nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét...”. A jogalkotó tehát az aktív, valamely cselekvéssel megvalósuló magatartástípusok közé (intézkedik, utasít) elhelyezte a *mulasztás* szót, tehát lehetőség van olyan magatartások vizsgálatára is, ahol a bepanaszolt intézmény védekezése arra irányul, hogy nem ő idézte elő a sérelmes helyzetet, történelmi hagyományai vannak a romák elkülönített oktatásának, a szabad iskolaválasztás miatt alakult úgy, hogy a vizsgált iskolában túlnyomórészt a roma gyerekek maradtak, földrajzi értelemben is szegregált a település stb.

A fentieket támasztja alá a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 6.P.20.341/2006. számú ítélete is, amely kimondta, hogy az adott településen a roma gyerekek iskolai szegregációjának történelmi hagyományaira való hivatkozás nem mentesíti a felelősség alól a beperelt önkormányzatot és iskolát. Egy másik ügyben a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság a 3.P.20.950/2008/36. számú ítéletében azt fejtette ki, hogy az önkormányzatot felelősség terheli a spontán módon kialakult szegregáció fenntartásában. A Pécsi Ítéletábrla Pf.III.20.004/2016./4. számú ítéletében megállapította, hogy a kormányhivatal, az önkormányzat és a minisztérium a cigány kisebbséghez tartozó tanulók egy oktatási intézményben való jogellenes elkülönítésének a fenntartásával megsértették az egyenlő bánásmód követelményét. Az EBH/23/2007. számú ügyet lezáró határozatában a hatóság is hivatkozott a jogellenes elkülönítés passzív magatartással történő megvalósítására.

Nem pusztán az aktív magatartás, de egy már kialakult helyzet fenntartásával járó passzív magatartás is alkalmas a jogellenes elkülönítés megvalósítására. A szegregáció miatti jogsértés passzív magatartás tanúsítása esetén is megállapítható.

4. Milyen megoldások vannak a szegregáció felszámolására?

Jelen füzet célja nem elsősorban az, hogy a szegregáció felszámolására különböző megoldásokat javasoljon az érintetteknek. Természetesen akkor, ha a hatóság egy vizsgált ügyben megállapítja a jogsértést, az Ebktv. 17/A. § (1) bekezdése szerinti szankciókat rendelheti alkalmazni, egymás mellett többet is. Mindig figyelemmel kell lennie azonban arra, hogy a szankciónak hatékonyak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lennie, máskülönben nem szolgálja az elérendő célt. A hatóság ugyanakkor nincs abban a helyzetben, hogy maga mondja meg, pontosan hogyan, milyen eszközök megválasztásával tegyen eleget a jogsértő a szegregáció felszámolásának – amely lehet egy iskola bezárása, a beiskolázási körzethatárok módosítása, iskolabuszok indítása a tanulók utaztatásához stb. A jogerős, **EBH/96/2017/7.** számú végrehajtási eljárásban hozott végzésében a hatóság kiemelte a következőket: „A szegregáció felszámolása mások emberi méltóságának a megsértésével nem valósítható meg. A végrehajtást kérő azon elképzelése a helyzet megoldására, hogy a székelyintézményben tanulók közül „találomra” kiválasztott tanulókat szállítsák a tagintézménybe, míg az ott tanulók közül meghatározott számú gyermeket utaztassanak a székelyintézménybe, vagy egyes tanulókat a székelyintézmény udvarán felállított konténerben oktassanak, míg másokat a téglapépületben, ezt eredményezné. A szegregáció felszámolásánál figyelembe kell venni a helyi adottságokat, körülményeket, erre nézve megfelelő helyzetelemzést nyújt a szakértői tanulmány”.

Abban az esetben, ha a hatóság a fenntartóval vagy az oktatási intézménnyel szemben megállapítja a jogsértést, szankcióként – a jogsértő állapot megszüntetése körében – csupán az elérendő célt, vagyis a szegregáció felszámolását határozza meg, az ahhoz szükséges eszközök és módszerek megválasztását a kötelezettek bízta. Rendkívül fontos azonban, hogy a szegregáció felszámolása körében megvalósuló intézkedések nem sérthetik mások emberi méltóságát.

Rövid útmutató az oktatással kapcsolatos ügyekben a kérelem benyújtásáról és a hatóság eljárásáról

Az előző fejezetekben áttekintettük a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésével, szállításával, a krónikusan beteg gyermekek óvodai, illetve iskolai ellátásával, az egészségi állapotukból adódóan speciális étrendet követő gyermekek étkeztetésével, valamint a jogellenes elkülönítéssel kapcsolatban releváns jogszabályi környezetet, hatósági gyakorlatot és összefoglaltuk ezen ügyek legfőbb tanulságait. Az alábbiakban szeretnénk rövid, praktikus útmutatást nyújtani a legfontosabb tudnivalók megsz-

A kép forrása: flickr.com

tásával a hatósági eljárás kezdeményezéséhez abban az esetben, ha az érintett gyermekek szülei észlelik, hogy a kiskorú gyermek nem kapta meg a számára előírt fejlesztést, a megfelelő óvodai vagy iskolai ellátást, illetve a neki járó diétás étkeztést.

Ezekben az esetekben az óvodás vagy iskolás gyermek szülőjének (törvényes képviselőjének) elsőként a gyermekkel jogviszonyban álló oktatási-nevelési intézmény számára kell jelezni a problémát. Ha a szülő az intézménytől ígéretet kap a probléma megoldására, de belátható időn belül intézkedés nem történik vagy elutasító választ kap, dönthet úgy, hogy az illetékes tanterületi központhoz, az önkormányzathoz (polgármester, jegyző) vagy más szervhez fordul. Mindez azonban az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárásában a kérelem előterjesztésének nem feltétele, jogszabály nem ír elő ilyen kötelezettséget. Fontos megjegyezni, hogy a hatóság a tudomásra jutástól számított egy éven belül bekövetkezett sérelmek vizsgálatára rendelkezik hatáskörrel, kivéve, ha a jogsértés folyamatosan fennáll.

A hatóság előtti eljárásban – az Ebktv. 19. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően – az érintett gyermeket kell kérelmezőnek tekinteni, hiszen ő az, aki a sérelmet elszenvedte, illetve akit a hátrány ért. A kiskorú kérelmezőt a hatóság előtti eljárásban törvényes képviselője (szülője) képviseli, aki természetesen – amennyiben azt jónak látja – meghatalmazást adhat ügyvédnek vagy valamely más személynek az eljárásban a képviselet ellátására vonatkozóan. A hatóságnak címzett kérelemhez csatolni kell a gyermekekre vonatkozó hatályos szakértői véleményt vagy szakorvosi véleményt, leletet, amellyel egyrészt valószínűsíthető a gyermek védett tulajdonsága (SNI, speciális étkezési igény), másrészt pedig sajátos nevelési igényű gyermek esetében megállapítható belőle a szakértői bizottság által előírt fejlesztés, illetve a kijelölt intézmény. A kérelemben meg kell jelölni azt is, hogy a kérelmező mely intézménnyel vagy intézményekkel szemben kíván panaszt tenni. Abban az esetben, ha az eljárás során más intézmény (köznevelési szereplő) felelőssége is felmerül, akkor a hatóság – amennyiben az eljárás hivatalból is lefolytatható (például önkormányzat) – hivatalból eljárást indít, vagy egyidejű tájékoztatás mellett, a kérelmezőt hívja fel nyilatkozattételre azzal kapcsolatban, hogy kéri-e az intézménnyel szemben a hatóság eljárásának a megindítását.

Előzőeken túl, a hatósághoz benyújtott kérelemben pontosan meg kell jelölni a gyermeket ért hátrányt, például, hogy a fejlesztési javaslatok közül melyik az, vagy melyek azok, amelyek egyáltalán nem vagy nem megfelelően valósultak meg, ez az állapot mióta tart, valamint amennyiben ezzel kapcsolatban a szülő tett intézkedéseket, melyek voltak ezek és milyen eredményre vezettek. Végül a beadványnak a hatóság eljárására vonatkozó kifejezett kérelmet kell tartalmaznia.

Az Ebktv. 19. § (2) bekezdése értelmében az eljárás során a bepanaszolt szervnek vagy intézménynek kell bizonyítania, hogy a gyermekkel szemben az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta és az esélyegyenlőség biztosításának érdekében szükséges intézkedéseket megtette (például a fejlesztést, illetve a diétás étkezést biztosította, a szállításról gondoskodott).

A felek nyilatkozatainak kézhezvételét követően a hatóság főszabály szerint tárgyalást tart. E szabály alól csak abban az esetben tesz kivételt, ha az ügy megítélése egyszerű, és annak eldöntése a rendelkezésre álló adatok, iratok alapján lehetséges. A hatóság eljárása tehát kontradiktórus, mindkét fél (a kérelmező és a bepanaszolt, az eljárás megindítását követően „eljárás alá vont” szerv vagy intézmény) részvételével zajló, kvázi bírósági eljárás.

A hatóság az ilyen jellegű ügyekben különösen igyekszik elősegíteni, hogy az ügy a felek közötti egyezséggel záruljon, és mindegyik fél számára mielőbb elfogadható megoldás szülessen a gyermek óvodai, iskolai ellátásáról. Azokban az esetekben azonban, amikor a felek között nem jön létre egyezség, a hatóságnak az ügy érdemében kell döntenie, és meg kell állapítania, hogy a bepanaszolt óvoda, iskola, az önkormányzat, illetve a fenntartó azzal, hogy nem gondoskodik arról, hogy a gyermek számára az intézményben való tartózkodás alatt biztosított legyen a betegségére tekintettel szükséges ellátás, kezelés, vagy fejlesztés, megsérti-e a gyermekkel szemben az egyenlő bánásmód követelményét. Abban az esetben, ha a tényállás feltárását követően nem állapítható meg, hogy a kiskorúval szemben sérült az egyenlő bánásmód követelménye, a hatóság a kérelmet elutasítja. Abban az esetben azonban, ha megállapítható, hogy az arra kötelezett jogalanyok nem teljesítették a gyermekkel szemben a – fentebb hivatkozott – jogszabályokban foglalt kötelezettségeiket, a hatóság megállapítja a jogsértést, és az ügy jellegéhez igazodóan, az Ebktv. 17/A. § (1) bekezdésében foglalt valamely szankciót, esetleg több szankciót együttesen alkalmaz.

A szankció kiszabása körében a hatóság alapvetően a gyermek mindenképp felett álló érdekére van figyelemmel, és azt tarja szem előtt, hogy a jogsértő állapot a lehető leghamarabb megszűnjön, és a gyermek minél előbb megkapja azt az ellátást, fejlesztést, illetve gondoskodást, amelyhez a törvény erejénél fogva joga van. Amennyiben a hatóság határozatában kötelezett szerv vagy intézmény nem tesz eleget a határozatban foglaltaknak, a kérelmező a határozat közigazgatási úton történő végrehajtását kérheti a hatóságtól. Ezzel kapcsolatban utalunk arra, hogy ha a hatóság előtti eljárásban a felek között egyezség születik, a hatóság az egyezséget határozatba foglalja, így az eljárás alá vont szervek vagy intézmények részéről vállaltak közigazgatási úton ugyanúgy kikényszeríthetőek, mint az ügyet érdemben eldöntő határozattal előírt kötelezések.

Végül megjegyezzük, hogy amennyiben a hatóság határozatát bármelyik fél (akár a kérelmező, akár az eljárás alá vont szerv vagy intézmény) magára nézve sérelmesnek érzi, a bírósághoz (a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósághoz, 2018. január 1-jét követően a Fővárosi Törvényszékhez) fordulhat jogorvoslatért.